

บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล

แผนงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านแบบบูรณาการ ประกอบด้วย 3 โครงการย่อยคือ 1) สภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน 2) การศึกษาศักยภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน 3) แนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว และห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านแบบบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน 3) เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการวิจัย

4.1.1 ผลการศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

สภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน จากการศึกษา พบว่า น่านมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นหลัก มีการระบุด่วนทางการตลาดที่ชัดเจน มีทรัพยากรทางสถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ในเขตเมืองน่าน ทรัพยากรบางอย่างเริ่มสูญหายไปเรื่อยๆ ทั้งทรัพยากรที่จับต้องได้ เช่น แนวกำแพงเมือง ของใช้โบราณในชีวิตประจำวัน และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ โดยเฉพาะ ศิลปะการเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญา และงานหัตถกรรมต่างๆ

ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ได้มีการสำรวจและศึกษาเพื่อหาทิศทางพัฒนาการท่องเที่ยว โดยศึกษาด้านทรัพยากรของจังหวัดน่าน พบว่า นอกจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้ว เมืองน่านยังมีความโดดเด่นในเรื่องของการเกษตร ที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรและยังพบอีกว่าชาวเมืองน่านร้อยละ 65 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 6,867 ล้านบาทต่อปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดใน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและสนับสนุนยกระดับการพัฒนาสังคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและสุขภาพ โดยแผนพัฒนาหันมาส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น ทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตร และวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และ สัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ทั้งความรู้และ ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อ เมืองน่านเดิมมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญ ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ได้แก่ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านมณีพุกษ์ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านสันเจริญ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเรือง โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลศิลาเพชร เป็นต้น

4.1.2 ผลการศึกษา ความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

โดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว 400 คน เป็นชาย 242 คน ร้อยละ 60.00 หญิง 158 คน ร้อยละ 39.5 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี 204 คน ร้อยละ 51.00 อายุ 21-30 ปี 180 คน ร้อยละ 45.0 มีสถานภาพโสด 262 คน ร้อยละ 65.75 สถานภาพสมรส 137 คน ร้อยละ 34.25 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 216 คน ร้อยละ 54 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี 170 คน ร้อยละ 42.5 และมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า 14 คน ร้อยละ 3.5 ไม่ได้ประกอบอาชีพ 230 คน ร้อยละ 57.5 เป็นเจ้าของกิจการและผู้บริหาร (ธุรกิจส่วนตัว ผู้บริหาร นักธุรกิจ) 75 คน ร้อยละ 18.75 และเป็นผู้ใช้ทักษะแรงงาน (พนักงานบริษัท พนักงานโรงงาน พนักงานก่อสร้าง) 53 คน อาชีพเกษตรกร (เกษตรกร เลี้ยงสัตว์ ประมง) 40 คน และผู้ประกอบอาชีพระดับสูง (ทันตแพทย์ วิศวกร นักวิชาการ นักกฎหมาย ฯลฯ) 2 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท 236 คน ร้อยละ 59.0 มีรายได้ระหว่าง 15,001-30,000 บาท 85 คน ร้อยละ 21.25 ตั้งงบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยว ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท 230 คน ร้อยละ 57.5 และ 5,001-6,000 บาท 154 คน ร้อยละ 38.5 จำแนกตามระยะเวลาที่พัก พบว่า มีการกำหนดเวลาที่พักใน จังหวัดน่าน 2-3 วัน 320 คน ร้อยละ 80.0 เป็น one day trip 67 คน ร้อยละ 16.75 เดินทางท่องเที่ยวเอง 370 คน ร้อยละ 92.5 ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวจากบริษัททัวร์ หรือตัวแทน 30 คน ร้อยละ 7.5 ไม่เคยมาเที่ยวจังหวัดน่าน 288 คน ร้อยละ 72.0 เคยมาเที่ยวจังหวัดน่านแล้ว 112 คน ร้อยละ 28.0 รับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร/วารสาร แผ่นพับ ใบปลิว 180 คน ร้อยละ 4.0 เป็นสื่อบุคคล ได้แก่ญาติ/เพื่อน เพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน/บริษัท 133 คน ร้อยละ 33.25 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ 87 คน ร้อยละ 21

สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่นิยมมาเที่ยวจังหวัดน่าน มีอายุต่ำกว่า 20 ปี แต่ไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 96.0 ยังไม่เคยมาเที่ยวจังหวัดน่าน แต่ก็มีบางส่วนที่กลับมาเที่ยวซ้ำ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดน่าน เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวเอง โดยมีงบประมาณในการเดินทางมาเที่ยว ต่ำกว่า หรือเท่ากับ 5,000 บาท ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 2-3 วัน และรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร รองลงมาเป็นสื่อบุคคล

ผลการศึกษา ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน พบว่า ในภาพรวม นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 มีความคาดหวังต่อด้านคุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.73 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ค่าเฉลี่ย 4.61 คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา ค่าเฉลี่ย 4.59 และ ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.58 และ ศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ค่าเฉลี่ย 4.35 ส่วนการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.97 นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน ด้านคุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.10 ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.04 ศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.94 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.90 และน้อยที่สุด คือ คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา ค่าเฉลี่ย 3.86

จึงสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในระดับมากที่สุด และ มีการรับรู้ในระดับมากที่สุด ซึ่งต่ำกว่าความคาดหวัง ทั้งนี้แม้ว่านักท่องเที่ยวจะมีการรับรู้ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน ที่ต่ำกว่าความคาดหวัง ก็สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในด้านต่างๆให้เป็นไปตามที่นักท่องเที่ยวคาดหวังได้ เช่น จัดกิจกรรม สื่อ ประชาสัมพันธ์ ในหลายๆช่องทางให้มากขึ้น พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งให้ชุมชนมีส่วนร่วม บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือบูรณาการการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดร่วมกัน ในลักษณะห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น และจังหวัดหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความสำคัญและสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการปรับปรุง ศักยภาพในทุกด้าน ทั้งทางด้านกายภาพ ชีวภาพ การดึงดูดใจ การบริหารจัดการและการบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เป็นไปตามคาดหวังของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำมาเพื่อการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยว

4.1.3 ผลการศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน

การศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและแหล่งข้อมูลท่องเที่ยวเกษตรจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และ การสำรวจจากพื้นที่จริงเพื่อการตรวจสอบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดน่าน ในสภาพปัจจุบัน และนำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้คัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวแล้ว เพื่อการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามเกณฑ์ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม หน่วยงานที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและอำเภอ ได้แก่ สำนักงานจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนตำบล และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม และการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว โดยใช้เกณฑ์ขั้นต้นในการประเมิน 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2) ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 3) ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 4) ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลการวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งต่างมีจุดเด่น จุดอ่อน ในประเด็นที่แตกต่างกัน ซึ่งได้วิเคราะห์และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 10 แห่ง และคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำมาประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในขั้นต้น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงผลสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 10 แห่ง

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีน่าน	ผลการ ประเมิน	รายละเอียดการวิเคราะห์ขั้นต้น
1	หมู่บ้านมณีพุกษ์ ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง	✓	1.ประเมินศักยภาพและความพร้อม โดยพบว่า หมู่บ้านมณีพุกษ์ ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง มีค่าคะแนนประเมิน 70 คะแนน มีศักยภาพในระดับดีมาก 2.การจัดการท่องเที่ยว ดำเนินงานโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆกับการดำเนินธุรกิจ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 3.มีจุดแข็งคือ สภาพอากาศหนาวเย็น รวมถึงมีกิจกรรมการเรียนรู้มากมาย เช่น 1.เรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลัวะ 2.ศึกษาวิธีการปลูกกาแฟสายพันธุ์ราบิโก้แบบออแกนิกไม่ใช้สารเคมี 3.ศึกษาธรรมชาติสายป่าก่อ ระยะทาง 900 เมตร 4.ศึกษาเรียนรู้โครงการทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาว 5.หมู่บ้านมณีพุกษ์ตั้งอยู่บนเทือกดอยภูคา ใกล้แหล่งท่องเที่ยวชมต้นชมพูภูคาได้
2	บ้านสันเจริญ อ.ท่าวังผา	✗	หมู่บ้านสันเจริญ เน้นการประกอบอาชีพเพาะปลูกกาแฟ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก เป็นรายได้หลักของชุมชน จึงไม่ได้ดำเนินการจัดกลุ่มท่องเที่ยวที่ดำเนินการต่อเนื่อง และไม่เน้นการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชน แต่เป็นการให้บริการตามที่มีนักท่องเที่ยวร้องขอ เมื่อเข้ามาในพื้นที่แล้วเท่านั้น
3	ตำบลศิลาเพชร อ.ปัว	✗	เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและไฮมสแตย์มากกว่าด้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงตัดพื้นที่ออกจากการสำรวจ
4	กลุ่มเกษตรกรบ้านดอนมูลพัฒนา ต.คูใต้ อ.เมือง	✓	1.ประเมินศักยภาพและความพร้อม พบว่า บ้านดอนมูลพัฒนา ต.คูใต้ อ.เมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดเล็ก มีค่าคะแนนประเมิน 63.33 คะแนน มีศักยภาพในระดับดี 2.บ้านดอนมูลพัฒนา มีความโดดเด่น เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำชนาบททั้ง 2 ข้าง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน มีกลุ่มจักสาน เช่น ไม้ตอก สานไผ่ข้าว เป็นต้น และบริการนักท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมาศึกษาดูงานจากกลุ่มผักปลอดสารพิษ อัตลักษณ์ของชุมชนประกอบด้วย ประเพณีงานเลี้ยงปู่เจ้าบ้านงานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ส่งเคราะห์แม่น้ำ ประเพณีเย็บเป้ง พิธีบายศรี(สู่ขวัญ) หัตถกรรม จักสาน กระติบข้าว ไผ่ข้าว ไม้ตอก การทำบายศรีสู่ขวัญ เทียนหอมสมุนไพร อาหารพื้นเมือง ได้แก่ แกงแค แกงฮังเล น้ำพริกอ่อง น้ำใบเตย น้ำซิง น้ำมะตูม น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียว

ตารางที่ 4.1 แสดงผลสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 10 แห่ง (ต่อ)

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีน่าน	ผลการ ประเมิน	รายละเอียดการวิเคราะห์ขั้นต้น
5	บ้านเรืองหรือศรีนาปาน อ. เมือง	✘	บ้านเรืองหรือศรีนาปาน อ.เมือง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อยู่ในฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร จากการสำรวจพบว่า ชาดกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มทำงานที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในพื้นที่ยังมีการเพาะปลูก “ชาเมี่ยง” ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน แต่ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวมาหลายปี ซึ่งอาจจะต้องเริ่มต้นดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวใหม่อีกครั้ง
6	บ้านเกิด ต.วรนคร อ.ปัว	✘	1.ชุมชนบ้านเกิด ริมฝั่งแม่น้ำขัวง เป็นที่ตั้งของวัดกุฎีเกิด หรือกุฎีตสนธยา เทมเปิลสเตย์ (Phuket Sonthaya Temple stay) เป็นวัดที่มีอาคารปฏิบัติธรรมและที่พักที่สมบูรณ์แบบทันสมัยที่สุด มีทิวทัศน์ที่สวยงาม และมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากผ้าใยสังเคราะห์ธรรมชาติ 2.การจัดการท่องเที่ยวมุ่งเน้นกลุ่มที่นิยมปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก และยังขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน
7	สวนเกษตรผสมผสาน EDEN อ.เวียงสา	✘	สวนเกษตรผสมผสาน EDEN อ.เวียงสา เป็นสวนเกษตรที่ดำเนินการโดยเอกชน ยังอยู่ระหว่างการปรับปรุงพื้นที่ปลูกพืชเกษตร ซึ่งเจ้าของสวนยังไม่มีความพร้อมในการเปิดรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่เน้นเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ
8	บ้านน้ำเกียน อ.ภูเพียง	✘	ชุมชนบ้านน้ำเกียน อ.ภูเพียง ดำเนินงานโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชีววิถีตำบลน้ำเกียน จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดย บริษัทชีววิถีเอิร์บ จำกัด เป็นชุมชนนำร่องการใช้สมุนไพรพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ จนสร้างชื่อเป็นผลิตภัณฑ์ชีวภาพในร้านสปาชั้นนำระดับประเทศ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ติดตลาดและเป็นที่ยอมรับในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จนทำให้หลายหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนและต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้ได้รับการรับรองสู่ตลาดระดับโลก จึงตัดพื้นที่ออกจากการสำรวจเนื่องจากไม่ได้เน้นเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่เน้นกลุ่มศึกษาดูงานด้านชีววิถี ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ตารางที่ 4.1 แสดงผลสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 10 แห่ง (ต่อ)

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีน่าน	ผลการ ประเมิน	รายละเอียดการวิเคราะห์ขั้นต้น
9	ฟาร์มเพมฝ้าย อ.เมือง	✓	<p>1. ประเมินศักยภาพและความพร้อม โดยพบว่า ฟาร์มเพมฝ้าย อ.เมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง มีค่าคะแนนประเมิน 67 คะแนน มีศักยภาพในระดับดี</p> <p>2. ฟาร์มเพมฝ้าย อ.เมือง มีความโดดเด่นเป็นฟาร์มเกษตรอินทรีย์สัมผัสชีวิตเกษตร โดยเป็นฟาร์มน้องใหม่ นำโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ไฟแรงที่ผันตัวมาเป็นนักกิจกรรมธรรมชาติที่บ้านเกิดตัวเอง ด้วยความหลงใหลในวิถีชีวิตการกินอยู่กับธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ทุกคน ได้เข้ามาร่วมเรียนรู้การทำเกษตรกรรม ปลูกผักในแปลง ไปจนถึงงานฝีมือ ได้แก่ งานไม้เพอร์นิเจอร์ที่เจ้าของเป็นผู้ออกแบบ งานทำสบู่จากผลไม้ และดอกไม้ธรรมชาติที่ปลูกในฟาร์ม รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ นกกระจอกเทศ เป็ด และวัวสองแม่ลูก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมลงแปลงเกษตร เพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ พร้อมกับเก็บผักสดๆ จากสวน เพื่อประกอบอาหารรับประทานด้วยกัน กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1. การเรียนรู้การใช้ชีวิตเป็นชาวฟาร์ม 2. ผลผลิตที่ได้มีการรับสมาชิกเพื่อผูกปิ่นโต โดยสามารถเลือกได้ว่า จะรับผลผลิตชนิดไหน รับประทานในใด ปริมาณเท่าไร 3. มีกิจกรรมเพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สนใจด้านอาหารอินทรีย์จากธรรมชาติ เช่น การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองการใช้ชีวิตต่างๆ ด้วยการฟังพาดตนเอง ดนตรีในสวน ทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ ทำสบู่โฮมเมด เป็นต้น</p>

ตารางที่ 4.1 แสดงผลสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 10 แห่ง (ต่อ)

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีน่าน	ผลการ ประเมิน	รายละเอียดการวิเคราะห์ขั้นต้น
10	ฟาร์มเห็ด บ้านหัวน้ำ อ.ปัว	✓	1. ประเมินศักยภาพและความพร้อม โดยพบว่า ฟาร์มเห็ด บ้านหัวน้ำ อ.ปัว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบบริการอาหารสำหรับท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพในระดับสูง มีค่าคะแนนประเมิน 80.33 คะแนน มีศักยภาพในระดับดีมาก 2. ฟาร์มเห็ด บ้านหัวน้ำ อ.ปัว มีความโดดเด่นเป็นสถานประกอบการฟาร์มเห็ดเชิงพาณิชย์ เปิดบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยนำผลิตภัณฑ์การเกษตรมาแปรรูป และพัฒนาที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ แต่ปัจจุบันได้ปิดตัวธุรกิจที่พักลง เพื่อเน้นธุรกิจฟาร์มเห็ดเป็นหลัก ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำถือเป็นจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เป็นเส้นทางที่ท่องเที่ยวผ่านจากอ.ทุ่งช้าง เข้าเมืองน่านหรือจากเมืองน่านไปสู่ อ.เฉลิมพระเกียรติ เปิดบริการรูปแบบอาหารจากวัตถุดิบจากฟาร์มเห็ด และผลิตภัณฑ์การเกษตรในชุมชนใกล้เคียง กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ วนิศาแลง ที่ได้รับการขนานนามว่า “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว” และกิจกรรมศึกษาดูงานการเพาะเห็ด เพื่อการเรียนรู้และนำไปพัฒนาอาชีพ

4.1.4 ผลการประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ลักษณะและขนาดของแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเภททรัพยากรทางการเกษตร และหลักพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในแต่ละพื้นที่ที่ประเมินศักยภาพ อาจมีกิจกรรมครบทั้งสามประเด็นหรือบางประเด็นก็ได้ งานวิจัยนี้จึงกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีพื้นที่การเกษตรรูปแบบการเกษตร การเกษตรผสมผสาน การเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ กาแฟ ที่เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติและเกษตร เพื่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีกิจกรรมเทศกาลทางวัฒนธรรมประจำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ในฤดูกาลท่องเที่ยว และนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และจากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดน่านของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดน่าน รวมทั้งที่ทีมนักวิจัยลงสำรวจพื้นที่สำรวจ พร้อมกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อประเมินสถานการณ์การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อีกครั้งและใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตรและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย, 2560)

จากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่จริงได้แก่ บ้านมณีพฤกษ์ อ.ทุ่งช้าง บ้านเรือ อ.เมือง บ้านสันเจริญ อ.ท่าวังผา และหมู่บ้านศิลาเพชร อ.ปัว ในส่วนของหมู่บ้านศิลาเพชร เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและโฮมสเตย์มากกว่าด้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงตัดพื้นที่ออกจากการสำรวจ ชุมชนทั้ง 4 แห่ง กรมส่งเสริมการเกษตร ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และได้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้เข้าโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาก่อน

แต่จากการสำรวจและสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ พบว่า พื้นที่บ้านเรือ อ.เมือง ขาดกลุ่มผู้นำชุมชนที่ดำเนินการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะยังมีการดำเนินการเพาะปลูก “ชาเมี่ยง” ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวมาหลายปี ซึ่งจะต้องเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวใหม่อีกครั้ง ส่วนหมู่บ้านสันเจริญ เน้นการประกอบอาชีพเพาะปลูกกาแฟ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก เป็นรายได้หลักของชุมชน จึงไม่ได้ดำเนินการจัดกลุ่มท่องเที่ยวที่ดำเนินการต่อเนื่องเช่นกัน จึงไม่เน้นการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนแต่เป็นการให้บริการตามที่มีนักท่องเที่ยวร้องขอเมื่อเข้ามาในพื้นที่เท่านั้น นักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มเติม ได้แก่ บ้านดอนมูลพัฒนา ต.ตุ๊ต อ.เมือง ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ อ.ปัว ฟาร์มเพมฝ้าย อ.ปัว จ.น่าน

ทั้งนี้เมื่อคณะนักวิจัย ศึกษา ได้ข้อมูลทุติยภูมิแล้ว และเข้าสำรวจพื้นที่ พร้อมสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้เสีย จึงสรุปข้อมูลโดยย่อ ดังนี้

1) **หมู่บ้านมณีพฤกษ์** เดิมชื่อว่า “บ้านฉงผ้า หรือ ฉงไผ่” เป็นชาวม้งซึ่งอพยพมาจากประเทศจีน เพราะสมัยนั้นจีนเกิดสงครามจึงต้องเร่ร่อนหาที่ทำกิน ครั้นเมื่อเดินทางมาถึงตอนเหนือของประเทศไทย จึงเห็นว่าภูมิประเทศมีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก จุดแรกที่เข้าคือ ดอยภูแว จังหวัดน่าน ต่อมาตั้งบ้านเรือนเป็นหลักเป็นแหล่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ อยู่ห่างจากดอยภูแว ที่ตั้งเดิมประมาณ 10 กิโลเมตร และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ฉงผ้า หรือ ฉงไผ่” อยู่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ในช่วงปี พ.ศ. 2511 ถึงปี พ.ศ.2525 ต่อมามีนายทหารชื่อ “พ.ท.อนัน พฤกษ์” นายตำรวจชื่อ “มณี” ไม่ทราบนามสกุลได้วางแผนปราบปรามคอมมิวนิสต์ จนได้รับชัยชนะ ชาวบ้านได้เข้ามาขอตัวกับทางราชการ ในปี พ.ศ. 2527 และเปลี่ยนชื่อจาก “บ้านฉงผ้า” หรือ “ฉงไผ่” เป็น “มณีพฤกษ์” โดยใช้ชื่อนายตำรวจและนามสกุลของนายทหารสองท่านนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

บ้านมณีพฤกษ์ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 11 ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งและเผ่าลัวะ สภาพภูมิประเทศที่ตั้งหมู่บ้านเป็นภูเขาสูง ตั้งอยู่ใน ระดับความสูงที่ 1,200 – 1,400 เมตร จึงมีสภาพอากาศหนาวเย็น มีชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรมและประเพณีประจำของชนเผ่าอาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การปลูกข้าวไร่ ปลูกกะหล่ำปลี ไม้ผลเมืองหนาว เช่น ท้อ สาลี่ พลัม เป็นต้น ต่อมาได้มีการทำไร่กาแฟอาราบิก้า เพื่อผลิตเป็นขายเป็นรายได้เสริม โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการเป็นผู้แทนจัดจำหน่าย รวมทั้งทอผ้าใยกล้วยง อาชีพเสริมที่ใช้เวลาว่างทำ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ชมดอกชมพูภูคา ต้นเสี้ยวดอกขาว น้ำค้างแข็ง (แม่คะนึ่ง) ถ้ำผาผึ้ง น้ำตก จุดชมวิว ชมทะเลหมอก(ดอยผาผึ้ง) เป็นต้นและสัมผัสบรรยากาศที่หนาวเย็น ในอดีตเคยเป็นสมรภูมิการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย จึงมีที่ตั้งฐานปฏิบัติการของทหาร และถ้าที่หลบซ่อนของสหาย ซึ่งจะเที่ยวหาดูได้ในพื้นที่รอบๆหมู่บ้าน หมู่บ้านมณีพฤกษ์นี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรมีโครงการทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาวสามารถไปแวะชมได้ นอกจากนั้นยังมีดอกเสี้ยวขาวซึ่งเป็นดอกไม้ ประจำจังหวัดน่าน ต้นนางพญาเสือโคร่ง บริเวณโครงการเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง และ

เผ่าละวะ สิ่งที่น่าสนใจ คือ โครงการนี้ ตั้งอยู่บนเทือก ดอยภูคาจึงพบต้นชมพูภูคาอยู่หลายกลุ่มแต่ต้นที่สมบูรณ์และนักท่องเที่ยวเข้าไปชมได้อยู่ห่างจาก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 3-4 กิโลเมตร รถเข้าถึงปากทาง จากนั้นต้องเดินเข้าไปอีกประมาณ 30 เมตร

กิจกรรมเรียนรู้ภายในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง(พมพ.) โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และนักท่องเที่ยวโดยติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการ เพื่อการจัดที่พักและกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวและประสานงานกิจกรรม ดังนี้

1. เรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง และเผ่าละวะ
2. ศึกษาการปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า ตั้งแต่การปลูกแบบออร์แกนิกไม่ใช้สารเคมี วิธีการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป นอกจากนี้มีผลิตภัณฑ์กาแฟอาราบิก้าของหมู่บ้านยังได้รับรางวัลที่ 2 จากการประกวดสุดยอดเมล็ดกาแฟอาราบิก้าไทย ในงานมหกรรมพืชสวนโลกฯ เมื่อปี 2555
3. ศึกษาธรรมชาติสายป่าก่อ ระยะทาง 900 เมตร
4. ศึกษาเรียนรู้โครงการทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาว

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจบริเวณบ้านมณีพฤกษ์ ได้แก่

ถ้ำผาผึ้ง อยู่ระหว่างเส้นทางไปหมู่บ้านมณีพฤกษ์ 1 ห่างจากสำนักงาน พมพ.ประมาณ 1 กิโลเมตร ห่างจากถนน 100 เมตร สภาพป่าระหว่างเส้นทาง ที่เดินเข้าไปยังสมบูรณ์มาก เป็นป่าดิบ มีต้นเต่าร้างขึ้นอยู่ตลอดทาง ปากถ้ำผาผึ้ง กว้างประมาณ 40 เมตร สูงประมาณ 20 เมตร ต้องเดินลงไป อีก 25 เมตรจึงถึงพื้นถ้ำ ช่วงต้นของถ้ำจะเป็นโถงขนาดใหญ่สูงประมาณ 20 เมตร จะมีน้ำย่อยไหลลงมาจากเพดานถ้ำตลอด จนเกิดเป็น ชั้นหิน มองดูเหมือนน้ำตก ไหลต่อลงไปเรื่อย ๆ และยังมีหินย้อยที่สวยงาม เดินเข้าไปข้างในจน สุดถ้ำเป็นระยะทางประมาณ 400 เมตร ยังมี อากาศหายใจอยู่ บริเวณปลายถ้ำจะมีช่องซึ่งกว้าง ประมาณ 20-30 เซนติเมตร ภายใต้อช่องจะได้ยินเสียงน้ำไหลผ่านถ้ำลงไปอีกซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แปลกมาก ในสมัยก่อนถ้ำผาผึ้งแห่งนี้ ใช้เป็นที่หลบภัยของชาวบ้าน จุดนี้ได้หลายร้อยคน

ดอยผาผึ้ง อยู่บริเวณหมู่บ้านมณีพฤกษ์ 3 เป็นภูเขาหินปูนสูงจากระดับน้ำทะเล 1,600 เมตร ซึ่งไม่มีต้นไม้ใหญ่มากนัก ส่วนมากจะเป็นทุ่งหญ้าคา มีลักษณะเหมือนดอยภูแว สามารถชมบรรยากาศพระอาทิตย์ขึ้นและตกได้อย่างสวยงาม ชมทัศนียภาพของอำเภอบ่อเกลือ อีกทั้งยังสามารถเห็นสันดอยภูแวและดอยซ้อได้ จากปากทางต้องเดินเท้า 20 นาทีเลาะไปตามไหล่เขาธรรมชาติงาม ทางสะดวก นอกจากนี้ยังมี จุดชมวิวกว้างห้วยล้าน สามารถมองเห็นอำเภอต่างๆ ได้แก่ เชียงกลาง ทุ่งช้าง เฉลิมพระเกียรติ ถ้ำภูหัวล้าน เป็นถ้ำที่ใช้อยู่กินของทหารไทยสมัยก่อน จะอยู่บริเวณใกล้ๆ ฐานปฏิบัติการ

วิวจากภูหัวล้าน เป็นจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นอำเภอต่าง ๆ ได้ชัดเจน ได้แก่ อำเภอ เชียงกลาง อำเภอทุ่งช้าง และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

ถ้ำภูหัวล้าน เป็นถ้ำที่อาศัยของทหารไทยสมัยก่อนอยู่บริเวณใกล้ ๆ ฐานปฏิบัติการจากสำนักงานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง (พมพ.) พมพ. ใช้ทางหลวงหมายเลข 1080 จากบ้านนาหนุน ระหว่างกิโลเมตรที่ 77-78 มีแยกขวาเข้าสู่บ้านมณีพฤกษ์ สภาพทางค่อนข้างลาดชันคดเคี้ยวตามไหล่เขาเป็นทางลูกรังสลับลาดยาง ควรใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อสภาพดี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง

2) บ้านดอนมูลพัฒนา อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านดอนมูลพัฒนา อยู่เขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลตุ้มไต่ ในเขตพื้นที่พิเศษ เมืองเก่าน่าน สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน เป็นที่ราบลุ่ม ทิศเหนือติดกับบ้านเจดีย์ ม.4 ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านดอนมูล หมู่ 5 ทิศใต้ติดกับแม่น้ำสมุน บ้านดอนมูลพัฒนาเป็นหมู่บ้านที่มีแม่น้ำชนาบทั้ง 2 ข้างเป็นหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัยทุกปี

ประวัติศาสตร์ชุมชน เดิมที่บ้านดอนมูลตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 5 และเกิดการรอกของแผ่นดินยื่นออกไปในแหล่งน้ำน่านเกิดมูลขึ้นของแผ่นดิน จึงถูกเรียกว่า บ้านดอนมูล และเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ ชื่อว่า หมู่บ้านดอนมูลพัฒนา หมู่ที่ 13 จำนวนครัวเรือนในชุมชน 148 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 584 คน

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่

- 1.ปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ
- 2.กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน มีกลุ่มจักสาน เช่น ไปตอก สานไผ่ข้าว เป็นต้น
- 3.บริการนักท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมาศึกษาดูงานจากกลุ่มผักปลอดสารพิษ

อัตลักษณ์ของชุมชน ประกอบด้วย

1. ประเพณี งานเลี้ยงปู่เจ้าบ้าน งานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ส่งเคราะห์แม่น้ำ ประเพณี ยี่เป็ง พิธีบายศรี(สู่ขวัญ)
2. หัตถกรรม จักสาน กระติบข้าว ไผ่ข้าว ไปตอก การทำบายศรีสู่ขวัญ เทียนหอม สมุนไพร
3. อาหารพื้นเมือง แกงแค แกงฮังเล น้ำพริกอ่อง น้ำใบเตย น้ำขิง น้ำมะตูม น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียบ

3) ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ อ.ปัว จ.น่าน

จากการสัมภาษณ์คุณธนากิจ ชินกิจการ เจ้าของผู้ประกอบการ เริ่มต้นธุรกิจมากกว่า 18 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ผันจากอาชีพการก่อสร้างมาเป็นอาชีพด้านการเกษตร โดยเริ่มต้นทำฟาร์มเห็ดเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน แล้วมาเป็นรายได้หลักของครอบครัว ขยายไปสู่การตลาดเชิงพาณิชย์เปิดบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยนำผลิตภัณฑ์การเกษตรมาแปรรูป และพัฒนาที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ 5 หลังตั้งแต่ปี 2555-2559 แต่แม้ว่าจะมีความนิยมค่อนข้างมาก ต่อมาในเดือนเมษายน 2560 ได้ปิดตัวธุรกิจที่พักรวมเนื่องจากไม่สามารถให้บริการผู้เข้าพักได้อย่างเต็มที่ และไม่มีเวลาดูแลผู้เข้าพัก เนื่องจากเน้นธุรกิจฟาร์มเห็ดเป็นหลัก

ทั้งนี้ ในปัจจุบัน ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ เน้นการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มเป็นหลัก สำหรับบริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เป็นเส้นทางที่ท่องเที่ยวผ่านจากอ.ทุ่งช้าง เข้าเมืองน่านหรือจากเมืองน่านไปสู่ อ.เฉลิมพระเกียรติ ฟาร์มเห็ดบริการรูปแบบอาหารจากวัตถุดิบจากฟาร์มเห็ด และผลิตภัณฑ์การเกษตรในชุมชนใกล้เคียง ที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ได้แก่ พืชชาเห็ด แกงเห็ดโบราณาง เห็ดชุบแป้งทอด เห็ดฮังการีปิ้ง เห็ดหอมทอดซีอิ๊ว เห็ดออริจินัลคุ้ง ยำสามเห็ด ต้มยำปลาคังใส่เห็ด เป็นต้น

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ วังศิลาแลง ที่ได้รับการขนานนามว่า “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว” มีลักษณะเป็นธารน้ำไหลผ่านซอกหิน ฝามีลักษณะเป็นลานน้ำไหลผ่านและกัดเซาะจนเป็นร่องรอยตามการหมุนวนของน้ำ ประกอบด้วยวังน้ำ และโตรกผาเป็นช่วงๆ ระยะทางเดินประมาณ 400 เมตร และกิจกรรมศึกษาดูงานการเพาะเห็ด เพื่อการเรียนรู้และนำไปพัฒนาอาชีพ ซึ่งจะต้องติดต่อล่วงหน้า

ฟาร์มเฟมฝ้าย อ.เมือง จ.น่าน

จากการสัมภาษณ์คุณณัฐดนัย ยศฐา หนึ่งในเจ้าของฟาร์มเฟมฝ้าย ฟาร์มเกษตรอินทรีย์สัมผัสชีวิตเกษตร โดยเป็นฟาร์มน้องใหม่ที่เกิดจากครอบครัวยศฐา นำโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ไฟแรงอย่าง น้องฝ้าย ลภัสสรดา ยศฐา อดีตนักศึกษาสถาปัตยกรรมจากพระจอมเกล้าฯ บางมด ที่ผันตัวมาเป็น นักกิจกรรมธรรมชาติที่บ้านเกิดตัวเอง ด้วยความหลงใหลในวิถีชีวิตการกินอยู่กับธรรมชาติ จึงชวนครอบครัวและพี่ๆ สองคนที่ชื่อฟาร์ม กับเฟม พี่ชายอดีตวิศวกร หันมาทำด้านการเกษตรด้วยกัน ที่ฟาร์มเฟมฝ้าย เนื่องจากทั้งครอบครัวนิยมทานอาหารประเภทมังสวิรัติ ต้องรับประทานผักในทุกๆ วันเกิดความไม่แน่ใจในความปลอดภัยของผัก จึงทดลองปลูกผักเพื่อการบริโภคในครอบครัว ต่อมาได้สนใจขยายผลเป็นฟาร์ม โดยได้เรียนรู้เพิ่มเติม หาประสบการณ์จากแหล่งเพาะปลูกผัก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วมาลงมือทำเอง พอเก็บข้อมูลก็แบ่งปันข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้กลายเป็นที่รู้จักของคนรุ่นใหม่ ที่แสวงหาประสบการณ์การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ และเป็นแนวคิดของคนรุ่นใหม่ ที่กลับมาบ้านเกิดของตน เพื่อการประกอบอาชีพใหม่ สำหรับการดำรงชีวิตเป็นหลักก่อน แล้วนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่ฟาร์ม ก็ได้ติดตามมาจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นความบังเอิญที่เกิดจากความไม่ตั้งใจแต่แรก ในการพัฒนาฟาร์มของครอบครัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็พร้อมรับการเข้ามาเยือนของนักท่องเที่ยว ฟาร์มเฟมฝ้าย อยู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่ฟาร์ม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มรูปแบบต่อไป และจะเปิดโอกาสให้ให้ทุกคนได้เข้ามา ร่วมเรียนรู้การทำเกษตรกรรม ปลูกผักในแปลง ไปจนถึงงานฝีมือ อย่างเช่นงานไม้เฟอร์นิเจอร์ที่น้องฝ้ายเป็นคนออกแบบ งานทำสบู่จากผลไม้ และดอกไม้ธรรมชาติที่ปลูกในฟาร์ม รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์อย่างแพะ นกกระจอกเทศ เป็ด รวมทั้ง วัวสองแม่ลูก(จอน และ สโนว์) ที่น้องฝ้ายเลี้ยงไว้ เพราะเธอได้เรียนรู้มาว่า มูลของวัวแม่ลูกจะเต็มไปด้วยฮอร์โมนที่สุดยอดสำหรับการผลิตปุ๋ยหมักในการเกษตร

กิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยว

- การทำงานเน้นเรื่องของการทดลองกรรมวิธีต่างๆ ในการผลิตทั้งพืชผักและสัตว์เลี้ยง โดยคำนึงถึงการปรับสมดุลในระบบนิเวศธรรมชาติให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การคำนวณวันเพราะปลูกจากการโคจรของดวงจันทร์ การทำแปลงปลูกจากวัสดุเหลือใช้ การทำน้ำหมักจุลินทรีย์แบบไม่ใช้กากน้ำตาล การปล่อยแพะเลี้ยงในปายาง เป็นต้น

- มีพื้นที่ให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งอาสาสมัครชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มาเรียนรู้การใช้ชีวิตเป็นชาวฟาร์ม

- ผลผลิตที่ได้มีการรับสมาชิกเพื่อผูกปิ่นโต โดยสามารถเลือกได้ว่า จะรับผลผลิตชนิดไหน รับในวันใด ปริมาณเท่าไร

- มีกิจกรรมรวมตัวสมาชิกในฟาร์มทุกๆ วันเสาร์สุดท้ายของเดือน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สนใจด้านอาหารอินทรีย์จากธรรมชาติ โดยกิจกรรมที่จัดจะมีทั้งการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองการใช้ชีวิตง่ายๆ ด้วยการพึ่งพาตนเอง ดนตรีในสวน ทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ ทำสบู่โฮมเมด เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้จาก การประเมินศักยภาพและความพร้อมของหมู่บ้านตามแบบประเมินศักยภาพ ซึ่งประเมินองค์ประกอบ 4 ด้าน ของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ (1) ศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (3) ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (4) ศักยภาพการบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดังนี้

บ้านมณีพฤกษ์ ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง (รองรับนักท่องเที่ยวได้ 51-500 คน) มีระดับคะแนนประเมินรวม 70 คะแนน มีค่าคะแนนประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับดี มีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีศักยภาพในระดับมาก และบ้านดอนมูลพัฒนา อ.เมือง จ.น่าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดเล็ก(รองรับนักท่องเที่ยวได้ 1-50 คน) มีระดับคะแนนประเมินรวม 63.33 คะแนน มีค่าคะแนนประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับดี

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบบริการอาหารสำหรับท่องเที่ยว ที่มีค่าคะแนนประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับดีมาก ได้แก่ ฟาร์มเห็ดคันทวน้ำ อ.ปัว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง (รองรับนักท่องเที่ยวได้ 51-500 คน) มีระดับคะแนนประเมินรวม 80.33 คะแนน มีค่าคะแนนประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับดีมาก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกษตรอินทรีย์สมัยใหม่ ฟาร์มเพมฝ้าย อ.เมือง จ.น่าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง(รองรับนักท่องเที่ยวได้ 51-500 คน) มีระดับคะแนนประเมินรวม 67 คะแนน มีค่าคะแนนประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับดี

4.1.5 ผลการพัฒนาแผนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

คณะผู้วิจัย ได้นำเสนอแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในเอกสารและ เพื่อนำไปขยายผลรวมทั้ง กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความยั่งยืนต่อไป

แนวทางการพัฒนาแผนท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาแผนท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการระดมความคิดเห็นในการประชุมเสวนา “ทิศทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านเชิงบูรณาการ” เมื่อเดือนมีนาคม 2560 ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดน่าน ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน เกษตรจังหวัดน่าน ผู้อำนวยการสำนักงานองค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองแก่น่าน(อพท) ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ผู้ประกอบการที่พัก ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนักวิชาการ นักวิจัย สถาบันอุดมศึกษา รวมเป็นจำนวน 45-50 คน

สรุปข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยว เมื่อเดือนพฤษภาคม 2561 ประกอบไปด้วย ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้แทนชมรมผู้ประกอบการที่พักน่าน ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดน่าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งนักวิชาการ นักวิจัยในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกี่ยวข้อง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 25- 30 คน ร่วมกับโครงการย่อย 1 และย่อยที่ 3 ภายใต้แผนงานวิจัยเดียวกัน รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่มีประสบการณ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ในอดีตฐานนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดน่าน เพื่อประมวลผลจากกิจกรรมการวิจัยข้างต้น ซึ่งกิจกรรมการวิจัย

แต่ช่วงเวลาตามแผนงานวิจัย เกี่ยวข้องกับการศึกษาพัฒนาการของนักท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และนำข้อมูลไปวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาแผนท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านต่อไป

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน จัดลำดับประเด็นสำคัญเพื่อการดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนาความสามารถรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 1.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
 - 1.2 การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว
 - 1.3 การพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วมภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว
2. การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 2.1 การพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการและการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 2.2 การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการให้บริการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 2.3 การพัฒนามาตรฐานการจัดการที่พึงรูปแบบโฮมสเตย์ และมาตรฐานการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว
 - 2.4 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระหว่างชุมชนและตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวและบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 1.1 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว และกิจกรรมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 1.2 การพัฒนาทักษะการให้บริการของบุคลากรในชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นกลุ่มใหม่

ตาราง 4.3 แผนงานโครงการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

1) การพัฒนาความสามารถรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แผนงาน/โครงการ	วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน	ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	ผลผลิต/ผลลัพธ์
1.การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	-เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว -เพื่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	-จัดเวทีประชาคมชุมชนร่วมกับหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการหาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน -จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	-มีการจัดเวทีประชาคม ชุมชนละหนึ่งครั้งต่อปี -มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ป้ายบอกชี้ทาง การจัดที่จอดรถ ห้องน้ำสาธารณะ ฯลฯ	ชุมชนมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและมีสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรม ภายใน 5 ปี
2.การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	เพื่อกำหนดระดับความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	-จัดเวทีประชาคมชุมชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่และระดับการยอมรับได้ของพื้นที่ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	-มีการจัดเวทีประชาคมชุมชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี	ชุมชนมีการกำหนดกติกาของชุมชนเพื่อการบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับของชุมชน ภายใน 5 ปี
3.การพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วมภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	เพื่อการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	-จัดเวทีประชาคมชุมชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบริหารจัดการความสามารถการรองรับของพื้นที่ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	-มีการกำหนดมาตรการดูแลและบริหารจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	ชุมชนประกาศมาตรการดูแลและบริหารจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่ และมีข้อตกลงร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวภายนอก เพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

2) การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แผนงาน/โครงการ	วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน	ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	ผลผลิต/ผลลัพธ์
1.การพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริการจัดการและการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	-เพื่อพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริการจัดการแหล่งท่องเที่ยว -เพื่อการพัฒนาบุคลากรการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	-จัดฝึกอบรมบุคลากรระดับผู้นำชุมชนเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว -จัดฝึกอบรมบุคลากรในชุมชนที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	-การจัดฝึกอบรมบุคลากรระดับผู้นำชุมชนเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อปี -มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรในชุมชนที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว อย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี	ชุมชนมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการและการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของคนในชุมชน ภายใน 3 ปีที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2.การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการให้บริการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการและการให้บริการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	-จัดเวทีประชาคมชุมชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และระดับการยอมรับได้ของพื้นที่ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	-มีการจัดเวทีประชาคมชุมชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี	ชุมชนมีระบบบริหารจัดการและการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่เป็นข้อตกลงยอมรับร่วมกันของชุมชน
3.การพัฒนามาตรฐานการจัดการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ และมาตรฐานการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	เพื่อพัฒนามาตรฐานการจัดการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ และมาตรฐานการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	-จัดฝึกอบรมผู้ประกอบการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตามมาตรฐานที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ และมาตรฐานการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	-มีการจัดฝึกอบรมผู้ประกอบการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ในชุมชน อย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อปี หรือการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัด อย่างน้อย 5 คนต่อครั้ง -ชุมชนมีความพร้อมรับการประเมินมาตรฐานที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ ภายในระยะเวลา 2 ปี	-ผู้ประกอบการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ของชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ ร้อยละ 70 มีความรู้ความเข้าใจไม่ต่ำกว่าระดับดี -ชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ตามเกณฑ์ที่กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและการท่องเที่ยว กำหนด

แผนงาน/โครงการ	วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน	ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	ผลผลิต/ผลลัพธ์
4.การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระหว่างชุมชนและตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระหว่างชุมชนและตลาดการท่องเที่ยว	-จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร -จัดประชุมฝึกอบรมการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว	-มีการจัดประชุมอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี ในปีแรก และปีต่อไปหนึ่งครั้งต่อ 2 ปี -มีการประชุมฝึกอบรมพัฒนาตลาดท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	-ชุมชนมีเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างน้อย 4 ชุมชนเป้าหมาย -ชุมชนมีข้อตกลงกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อดำเนินการตลาดการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวและบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แผนงาน/โครงการ	วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน	ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	ผลผลิต/ผลลัพธ์
1.การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว และกิจกรรมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	-เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร -เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	-จัดฝึกอบรมบุคลากรของชุมชนที่ทำหน้าที่บริหารจัดการท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยว -จัดทำแบบสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	-มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรไม่น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี -มีการสำรวจข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเกษตร	-บุคลากรในชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว -ชุมชนทราบความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้สนองตอบความต้องการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แผนงาน/โครงการ	วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน	ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	ผลผลิต/ผลลัพธ์
2.การพัฒนาทักษะการให้บริการของบุคลากรในชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง	เพื่อพัฒนาทักษะการให้บริการของบุคลากรในชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นกลุ่มใหม่	-จัดฝึกอบรมบุคลากรของชุมชนผู้ประกอบการท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นกลุ่มใหม่	-มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรไม่น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี ร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี	ชุมชนมีบุคลากรที่มีทักษะการให้บริการและมีระดับผลประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผู้ให้บริการไม่น้อยกว่าระดับดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการตามแผนข้างต้นนี้ อาจทำเป็นแผนตามระยะเวลาและความพร้อมของแต่ละชุมชนและความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสีย โดยลำดับความสำคัญตามระยะเวลาที่เหมาะสมในแต่ละแผนงาน

แผนระยะสั้น (ไม่เกิน 1 ปี)

1. จัดโครงการอบรมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้านชุมชนเป้าหมายในการอยู่อาศัยร่วมกับธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
2. จัดโครงการอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเต็มรูปแบบในอนาคต
3. จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรในชุมชนเป้าหมาย
4. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน
5. จัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
6. จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง
7. ทำป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนเป้าหมาย

แผนระยะกลาง (1-5 ปี)

1. จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
2. ก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตลาดต้องชม “ผลิตภัณฑ์ของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร” ให้เกิดเป็น รูปธรรม
4. จัดทำแผนที่และคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
5. จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรในแต่ละชุมชนเพื่อขอรับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

แผนระยะยาว (5 ปีขึ้นไป)

1. กำหนดขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. กำหนดนโยบายบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยรอบชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์การเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการตอบสนองตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. กำหนดให้มีศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับชุมชนเป้าหมาย และการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน โดยความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชนน่าน และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พัก ผู้ประกอบการขายของที่ระลึก

จากผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 พื้นที่เป้าหมาย พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นหลักซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเที่ยวชมสวนของเกษตรกร มีการจัดการโดยอาศัยหลักการอนุรักษ์ มุ่งผลทางด้านการพัฒนาการเกษตร การพักผ่อน การศึกษาวัฒนธรรม และการรักษาสภาพแวดล้อม และมีองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและข้อกำหนดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพร้อมบริการ คือ

องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- 1) จะต้องเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงหรือประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่งทางการเกษตร
- 2) เป็นสถานที่ที่มีความพร้อมจะบริการ หรือจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าชมได้
- 3) มีวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ นำชมสถานที่และบริการด้านความ สะดวกปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- 4) นักท่องเที่ยวควรจะต้องรู้ถึงข้อควรปฏิบัติ และข้อควรระวัง และมีจิตสำนึกต่อการ รักษาสภาพแวดล้อมเพื่อให้สถานที่นั้นมีสภาพแวดล้อมที่ดี
- 5) นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและประสบการณ์ตามที่ ตั้งใจไว้

ข้อกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พร้อมบริการ

- 1) มีพื้นที่จอดรถ แจ้งบริการที่จอดรถให้ชัดเจน เพื่อการเข้าชมสถานที่ได้ถูกต้อง
- 2) มีการจัดเส้นทางนำชมในพื้นที่ โดยจัดพื้นที่เข้าชมแยกจากพื้นที่เกษตร
- 3) มีพื้นที่เรือนเพาะชำ/โรงคัดแยก และบรรจุผลิตผลทางการเกษตร เพื่อให้ นักท่องเที่ยวชมได้สะดวก
- 4) มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้ต่อนักท่องเที่ยว
- 5) มีวิทยากรบรรยาย
- 6) มีเอกสารเผยแพร่
- 7) จัดพื้นที่จำหน่ายผลิตผลทั้งสดและแปรรูปมีบริการบรรจุภัณฑ์พร้อมป้ายบอกราคา ชัดเจน
- 8) การรับบริการท่องเที่ยวกำหนดวันเวลา พร้อมการจองล่วงหน้า แจ้งราคาดำเนินการ และระเบียบการชำระเงิน
- 9) แจ้งวัน เวลาเปิดและปิด ค่าบริการเข้าชมและบริการอื่นๆให้นักท่องเที่ยวทราบ ชัดเจน
- 10) มีห้องสุขาสะอาดบริการ
- 11) มีการจัดการขยะ และการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดี
- 12) หากมีบริการเสริมบริการอาหารเครื่องดื่ม ควรแจ้งรายการและค่าบริการให้ชัดเจน ความพร้อม การบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่รวมอยู่ด้วย

4.1.6 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวและห่วงโซ่อุปทานการ

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานแบบบูรณาการ

ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเสวนา การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) และการ สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างต้น จะได้นำผลสรุปเป็นแนวทางเพื่อการ วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ นอกจากการกำหนดตลาด ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดแต่เดิม และ คณะวิจัยได้นำมาค้นหาแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว เชิงเกษตรวิถีนานแบบบูรณาการ โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบให้ชุมชน มีส่วนร่วม

ทั้งร่วมคิดร่วมวางแผนทาง ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลตามขั้นตอนของการวิจัยคือ 1) ทบทวนวรรณกรรม ใช้การสัมภาษณ์ และศึกษารูปแบบการปฏิบัติงานจริงของเกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ใช้การเสวนาหรือสนทนากลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รายกลุ่มและรายบุคคล และผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) พัฒนาแนวทางการตลาดแบบบูรณาการ ใช้การสนทนากลุ่มกับเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน ด้านการจัดการทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน 4) สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานแบบบูรณาการ คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันด้านกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานแบบบูรณาการ

พื้นที่วิจัยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 4 แห่ง ได้แก่

1) หมู่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง ดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ กับการดำเนินธุรกิจ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน มีจุดแข็งคือ สภาพอากาศหนาวเย็น รวมถึงมีกิจกรรมการเรียนรู้มากมาย เช่น 1) เรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลัวะ 2) ศึกษาวิธีการปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้าแบบออแกนิกไม่ใช้สารเคมี 3) ศึกษาธรรมชาติสายป่าก่อ ระยะทาง 900 เมตร 4) ศึกษาเรียนรู้โครงการทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาว 5) หมู่บ้านมณีพฤกษ์ตั้งอยู่บนเทือกดอยภูคา ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ชมต้นชมพูภูคาได้

ภาพที่ 4.1 แสดงพื้นที่หมู่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง

2) ฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบบริการอาหารสำหรับท่องเที่ยว มีความโดดเด่นเป็นสถานประกอบการฟาร์มเห็ดเชิงพาณิชย์ เปิดบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยนำผลิตภัณฑ์การเกษตรมาแปรรูป และพัฒนาที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ แต่ปัจจุบันได้ปิดตัวธุรกิจที่พักลง เพื่อเน้นธุรกิจฟาร์มเห็ดเป็นหลัก ฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ ถือเป็นจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เป็นเส้นทางที่ท่องเที่ยวผ่านจาก อำเภอทุ่งช้าง เข้าเมืองน่านหรือจากเมืองน่านไปสู่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ เปิดบริการรูปแบบ

อาหารจากวัตถุดิบจากฟาร์มเห็ด และผลิตภัณฑ์การเกษตรในชุมชนใกล้เคียง กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางศึกษาระบบชาติ วัสดุแลง ที่ได้รับการขนานนามว่า “แกรนด์แคนยอนเมืองบัว” และกิจกรรมศึกษาดูงานการเพาะเห็ด เพื่อการเรียนรู้และนำไปพัฒนาอาชีพ

ภาพที่ 4.2 แสดงฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว

3) ฟาร์มเฟมฝ้าย ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดกลาง มีความโดดเด่นเป็นฟาร์มเกษตรอินทรีย์สัมผัสชีวิตเกษตร โดยเป็นฟาร์มน้องใหม่ นำโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ไฟแรงที่ผันตัวมาเป็นนักกิจกรรมธรรมชาติที่บ้านเกิดตัวเอง ด้วยความหลงใหลในวิถีชีวิตการกินอยู่กับธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าร่วมเรียนรู้การทำเกษตรกรรม ปลูกผักในแปลง ไปจนถึงงานฝีมือ เช่น งานไม้เฟอร์นิเจอร์ที่เจ้าของเป็นผู้ออกแบบ งานทำสบู่จากผลไม้ และดอกไม้ธรรมชาติที่ปลูกในฟาร์ม รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ นกกระจอกเทศ เป็ด และวัวสองแม่ลูก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมลงแปลงเกษตร เพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ พร้อมกับเก็บผักสดๆ จากสวนเพื่อประกอบอาหารรับประทานด้วยกัน กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การเรียนรู้การใช้ชีวิตเป็นชาวฟาร์ม 2) ผลผลิตที่ได้มีการรับสมาชิกเพื่อผูกปิ่นโต โดยสามารถเลือกรับว่าจะรับผลผลิตชนิดไหน รับในวันใด ปริมาณเท่าไร 3) มีกิจกรรมเพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สนใจด้านอาหารอินทรีย์จากธรรมชาติ เช่น การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองการใช้ชีวิตง่ายๆ ด้วยการพึ่งพาตนเอง คนตรีในสวน ทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ ทำสบู่โฮมเมด เป็นต้น

ภาพที่ 4.3 แสดงพื้นที่ฟาร์มเฟมฝ้าย ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง

4) กลุ่มเกษตรกรบ้านดอนมูล ตำบลคูใต้ อำเภอมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดเล็ก มีความโดดเด่น เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำขานาทั้ง 2 ข้าง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพราะปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน มีกลุ่มจักสาน เช่น ไปตอก สานไหข้าว เป็นต้น และบริการนักท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมาศึกษาดูงานจากกลุ่มผักปลอดสารพิษ อัตลักษณ์ของชุมชนประกอบด้วย ประเพณีงานเลี้ยงปู่เจ้าบ้าน งานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ส่งเคราะห์แม่น้ำประเพณีเป็ง พิธีบายศรี(สู่ขวัญ) หัตถกรรม จักสาน กระติบข้าว ไหข้าว ไปตอก การทำบายศรีสู่ขวัญ เทียนหอมสมุนไพร อาหารพื้นเมือง ได้แก่ แกงแค แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน น้ำใบเตย น้ำขิง น้ำมะตูม น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียว

ภาพที่ 4.4 แสดงพื้นที่กลุ่มเกษตรกรบ้านดอนมูลพัฒนา ตำบลคูใต้ อำเภอมือง

การจัดการท่องเที่ยว มีการดำเนินกิจกรรมด้านเกษตรกรรม ที่พักประเภทโฮมสเตย์หรือรีสอร์ท ชุมชน ร้านอาหารที่ปรุงอาหารจากผลิตผลทางการเกษตรในฟาร์ม ผลิตภัณฑของฝากจากพืชผลทางการเกษตรและผลิตภัณฑแปรรูปจากพืชผลทางการเกษตร แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวกับวิถีเกษตรกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชุมชนในแบบฉบับของคนน่านในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 4 แห่งเข้าด้วยกัน จึงทำให้ชุมชนภาคเกษตรกรรมที่มีวิถีชีวิตของชุมชนน่าเรียนรู้และนำศึกษาหาประสบการณ์ ในเรื่องเกษตรกรรมแผนใหม่หรือเกษตรกรรมทางเลือกที่ปลอดสารเคมี ยังไม่มีการพัฒนาด้านการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ทั้งยังขาดกิจกรรมทางการตลาดที่น่าสนใจอันจะสนับสนุนการสร้างโอกาสในการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนเกษตรกรรมอย่างสมควร แม้ว่าหน่วยงานของจังหวัดน่านและสำนักงานเกษตรจังหวัดน่านจะได้พยายามส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นมิติใหม่ของการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ ก็ไม่ได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการกระจายพื้นที่เพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในจังหวัดน่านได้เท่าที่ควร จึงทำให้ลักษณะสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่เป็นอยู่ มีลักษณะสำคัญๆ ที่สรุปได้ดังนี้

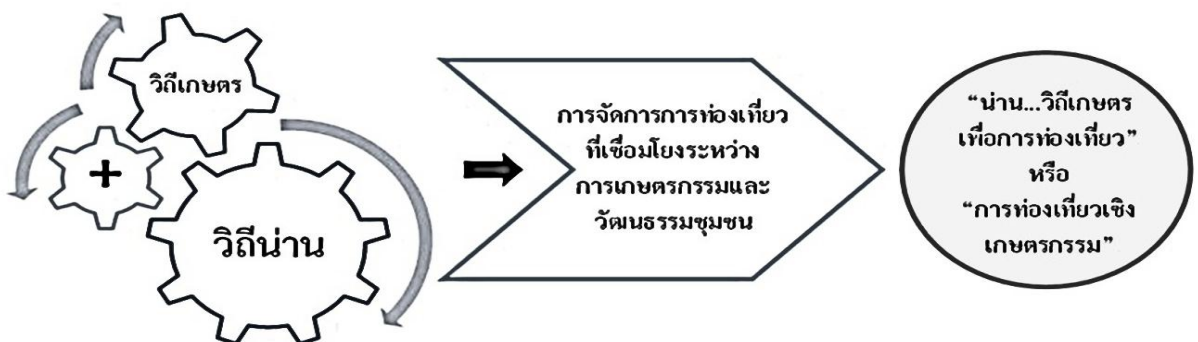
1) เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่าน เป็นเกษตรกรที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร แต่ยังคงขาดความรู้ด้านการจัดการทางการตลาดท่องเที่ยว และการจัดการพื้นที่เพื่อใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามวิถีคนน่าน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีกำหนดการท่องเที่ยว 2 ถึง 3 วัน โดยมักจะมีจุดเริ่มต้นการเดินทางมาจากตัวเมืองของจังหวัดน่าน แล้วกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ ตามข้อมูลที่นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาได้ด้วยตนเอง

3) ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของการท่องเที่ยวมักเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวในลักษณะศึกษาดูงาน แต่ไม่มีการแวะเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวด้านเกษตรกรรมเลย ทั้งๆ ที่พื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมเชิงเกษตรกรรมตามวิถีคนน่าน จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างมาก

4.6.1.1 ความสามารถทางการตลาดและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีคนน่าน แบบบูรณาการ

ความสามารถทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่านพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดน่านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากมีแหล่งต้นน้ำและธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งชุมชนเกษตรกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่หลากหลายเผ่าพันธุ์ และกิจกรรมการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น การทำนาข้าว การปลูก พืชไร่ สวนผลไม้ สวนสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ การประมงที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติท่ามกลางทัศนียภาพที่สวยงาม เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรจากไร่ นา ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดน่านจึงมีความสำคัญ ต่อนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจะได้รับทั้งความรู้ ความสุข และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว อีกทั้ง ยังกระตุ้นให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและรายได้จากค่าบริการที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เกิดประโยชน์ จึงจะเห็นได้ว่าควรมีการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว เชิงเกษตรกรรมโดยบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดความลงตัวในมิติใหม่สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวในแนวคิด “น่าน...วิถีเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว” หรือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม (Agro-tourism) ดังแสดงในรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.5 แนวคิด “น่าน...วิถีเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว” หรือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

ปัจจัย/ข้อจำกัดที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามวิถีน่าน มีดังนี้

1. การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมแต่ละพื้นที่เป้าหมายในจังหวัดน่าน มีระยะทางที่อยู่ห่างไกลกันมาก ทำให้ต้องใช้เวลาการเดินทางนานพอสมควรในการเชื่อมโยงพื้นที่ท่องเที่ยวในแต่ละจุด การเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเกษตรกรรมบางแห่ง เช่น หมู่บ้านมณีพฤษณ์ ไม่สามารถใช้ความเร็วในการเดินทางได้ตามปกติ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ขึ้นไปสู่ยอดเขา และถนนชำรุดเป็นบางช่วงบางตอน

2. ข้อจำกัดของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่าน มีดังนี้

2.1) เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่าน มีวิถีการดำเนินชีวิตด้วยกิจกรรมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก จึงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเท่าที่ควร และที่สำคัญยิ่งกว่าคือการขาดทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

2.2) เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดน่านยังไม่สามารถนำการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพตามวิถีเกษตรกรรมกับวิถีวัฒนธรรมชุมชนแบบคนน่านได้ ยังคงมีมุมมองที่แยกส่วนระหว่างเกษตรกรรมและวัฒนธรรมชุมชน กับการท่องเที่ยว

2.3) บุคลิกลักษณะของเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามวิถีน่านที่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดน่านโดยกำเนิด จะมีทัศนคติและวิถีการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปในแบบฉบับของคำว่า “น่านเนิบๆ” จึงไม่มีจิตวิญญาณของเกษตรกรที่เป็นผู้ประกอบการเชิงพาณิชย์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่านที่จะสามารถอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้ตามที่ต้องการได้

3. การขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านการจัดการทางการตลาดท่องเที่ยว จึงเป็นที่มาของอุปสรรคและความสามารถในการจัดการทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามวิถีน่าน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการปรับปรุงคือ 1) การไม่มีจุดแรกรับหรือจุด Check in สำหรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดน่านมาก่อน จึงไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร 2) การไม่มีป้ายบอกเส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมภายในจังหวัดน่าน และ 3) การไม่มีป้ายแนะนำหรือชี้แจง หรือบอกรายละเอียดภายในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

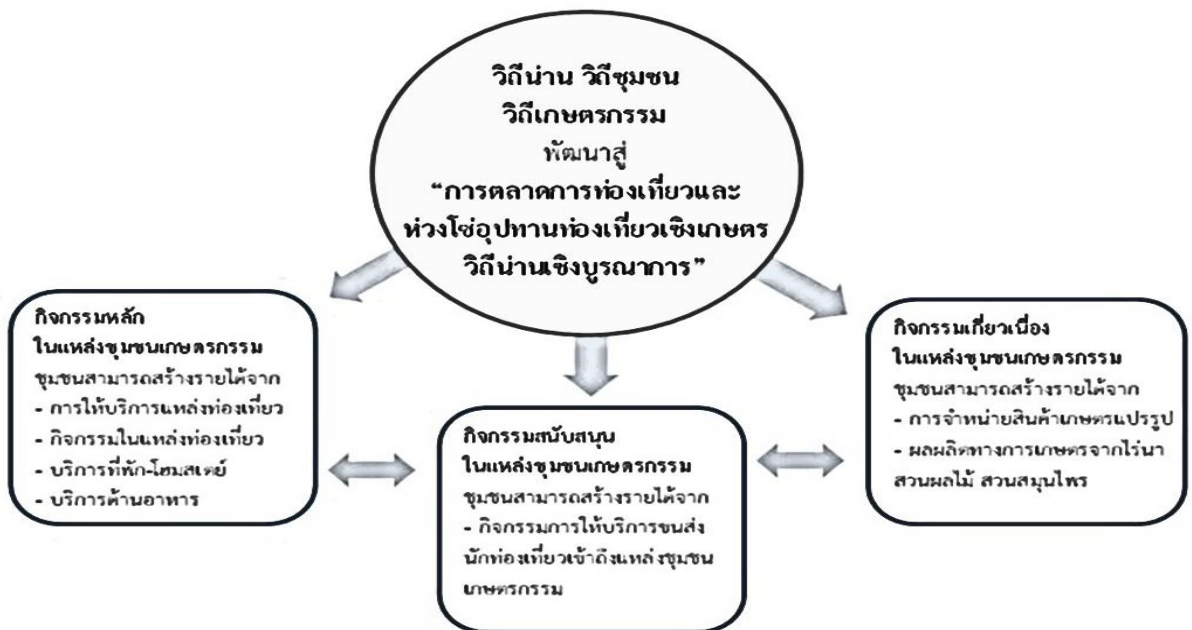
ภาพที่ 4.6 แสดงเส้นทางการเดินทางสู่ชุมชนเกษตรกรรม หมู่บ้านมณีพฤษณ์

ภาพที่ 4.7 วิธีเกษตรกรของเกษตรกรจังหวัดน่าน

4.6.1.2 กรอบการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเพื่อบูรณาการร่วมกันในลักษณะห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

อุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย และข้อจำกัดของเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมแต่ไม่ใช่อาชีพหลัก ทำให้มีมุมมองแยกส่วนระหว่างเกษตรกร วัฒนธรรมชุมชน กับการท่องเที่ยว รวมถึงขาดทักษะและขาดประสิทธิภาพการจัดการทางการตลาดท่องเที่ยว นำมาสู่การกำหนดกรอบการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเพื่อบูรณาการร่วมกันในลักษณะห่วงโซ่อุปทานท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน ดังแสดงในรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.8 แสดงกรอบการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวและห่วงโซ่อุปทานท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านแบบบูรณาการ

จากแผนภูมิที่ 4.8 แสดงให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาที่ควรมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันแบบองค์รวมเพื่อมุ่งสู่จุดหมายปลายทางเดียวกันคือ รูปแบบหรือแนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามวิถีนานแบบบูรณาการ เพื่อเสริมศักยภาพให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างความประทับใจ สร้างความพึงพอใจและช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำอีกเมื่อมีโอกาส

4.6.1.3 แนวทางการพัฒนาการตลาดและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานแบบบูรณาการ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานเชิงบูรณาการ อันเกิดจากความร่วมมือของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานเชิงบูรณาการ จำนวน 18 คน ประกอบด้วยสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน 3 คน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น 5 คน กลุ่มท่องเที่ยวจังหวัดน่าน 5 คน และเกษตรกรที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน จำนวน 5 คน ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการกิจกรรมการตลาดร่วมกัน ในลักษณะห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนานแบบบูรณาการ ได้ดังนี้

1. Positioning หรือ ตำแหน่งทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน

ข้อความสำคัญที่ใช้เชื่อมโยงจุดขายร่วมกันของแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง คือคำว่า **สัมผัส “แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ตามวิถีชุมชนแบบฉบับคนน่าน”**

2. Marketing Mix & Supply Chain หรือ ส่วนประสมการตลาดและห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีนาน ประกอบด้วย

2.1) Product คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมวิถีนานที่สำคัญ 4 แห่ง มีจุดขายที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้

2.1.1) หมู่บ้านมณีพิภุค คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีเกษตรของชุมชนด้วยสโลแกน “จิบกาแฟบนเขาสูง ผาหิน ดอยงาม สัมผัสวัฒนธรรมเกษตรของชุมชน สภาพอากาศหนาวเย็น มีชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรมและประเพณีของชนเผ่าม้งและเผ่าลัวะ อาชีพหลัก คือ การปลูกข้าวไร่ กะหล่ำปลี ไม้ผลเมืองหนาว เช่น ท้อ สาลี่ และพลัม เป็นต้น ปัจจุบันมี การทำไร่กาแฟอาราบิก้า เพื่อผลิตขายเป็นรายได้เสริม รวมทั้งทอผ้าใยกันซง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ชมดอกชมพูภูคา ต้นเสี้ยวดอกขาว น้ำค้างแข็ง (แม่คะนิง) ถ้ำผาผึ้ง น้ำตก จุดชมวิว ชมทะเลหมอก (ดอยผาผึ้ง) เป็นต้น

กิจกรรมเรียนรู้ที่หมู่บ้านมณีพิภุค ได้แก่ จิบกาแฟอาราบิก้าเกอิชา ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นนางฟ้าแห่งกาแฟของจังหวัดน่าน ที่มีความแตกต่างของกลิ่นกาแฟที่หอมละมุน รสชาติหอมอมเปรี้ยว และมีรสหวานเป็นรสสัมผัสสุดท้าย ศึกษาการปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า ตั้งแต่การปลูกแบบออร์แกนิกไม่ใช้สารเคมี วิธีการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป และการเรียนรู้วิถีชีวิต ชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง และเผ่าลัวะ ที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเกษตร และเพิ่งจะเปิดให้การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในหมู่บ้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของที่นี่ถือว่าสมบูรณ์แบบ ไม่มีการปรุงแต่งใดๆ เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสมนต์เสน่ห์ของหมู่บ้านนี้อย่างแท้จริง เช่น ชมการแสดงเป่าแคนม้ง การสาธิตปักผ้าลายม้ง และการตีมีด เป็นต้น

ภาพที่ 4.9 แสดงบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง

2.1.2) ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวฟาร์มเห็ดในรูปแบบเกษตรอินทรีย์...ด้วย สโลแกน “เรียนรู้เมนูเห็ดอร่อย ราคาหลักร้อย วิถีหลักล้าน”

ฟาร์มเห็ด บ้านหัวน้ำ อำเภอปัว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบบริการอาหารสำหรับ นักท่องเที่ยว โดยนำผลิตภัณฑ์การเกษตรมาแปรรูป เป็นจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ผ่านจากอ.ทุ่งช้าง เข้าเมืองน่านหรือจากเมืองน่าน ไปสู่อ.เฉลิมพระเกียรติ ฟาร์มเห็ดบริการรูปแบบอาหารจากวัตถุดิบจากฟาร์มเห็ด และผลิตภัณฑ์ การเกษตรในชุมชนใกล้เคียง ที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ได้แก่ พืชซาเห็ด แกงเห็ดใบยาวนาง เห็ดชุบ แป้งทอด เห็ดฮังการีปัง เห็ดหอมทอดซีอิ้ว เห็ดออริจิผัดกุ้ง ยำสามเห็ด ต้มยำปลาคังใส่เห็ด เป็นต้น

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ วนิศาแลง ที่ได้รับการขนาน นามว่า “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว” มีลักษณะเป็นธารน้ำไหลผ่านซอกหิน ฝามีลักษณะเป็นลากูน น้ำไหลผ่านและกัดเซาะจนเป็นร่องรอยตามการหมุนวนของน้ำ ประกอบด้วยวังน้ำ และโตรกผาเป็น ช่วงๆ ระยะทางเดินประมาณ 400 เมตร และกิจกรรมศึกษาดูงานการเพาะเห็ด เพื่อการเรียนรู้และ นำไปพัฒนาอาชีพ ซึ่งจะต้องติดต่อล่วงหน้า

ภาพที่ 4.10 แสดงเมนูอาหารจากผลิตภัณฑ์เห็ดจากฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ อำเภอปัว

ภาพที่ 4.11 แสดงเส้นทางศึกษาธรรมชาติวังศิลาแลง หรือ “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว”

2.1.3) ฟาร์มเพมฝ้าย คือ แหล่งท่องเที่ยวแปลงผักเกษตรอินทรีย์แบบออร์แกนิก...ด้วยสโลแกน “สมาร์ตฟาร์มของคนรุ่นใหม่ ในวิถีออร์แกนิก”

ฟาร์มเพมฝ้าย อ.เมือง เป็นฟาร์มเกษตรอินทรีย์น้องใหม่ ดำเนินการโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ไฟแรง ที่ผันตัวมาเป็นเกษตรกรที่บ้านเกิด โดยจะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามาเรียนรู้การทำเกษตรกรรม ปลูกผักในแปลง ไปจนถึงงานฝีมือ เช่นงานไม้เฟอร์นิเจอร์ที่เจ้าของฟาร์มเป็นคนออกแบบ งานทำสบู่จากผลไม้ และดอกไม้ธรรมชาติที่ปลูกในฟาร์ม รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ นกกระทาจอกเทศ เป็ด รวมทั้ง วัวสองแม่ลูก(จอห์นและสโนว์) ที่เจ้าของฟาร์มเลี้ยงไว้ เพื่อใช้มูลของวัวแม่ลูกที่เต็มไปด้วยฮอร์โมนที่สุดยอดสำหรับการผลิตปุ๋ยหมักในการเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมลงแปลงเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ พร้อมกับเก็บผักสดๆ จากสวนเพื่อประกอบอาหารรับประทานด้วยกัน

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ฟาร์มเพมฝ้าย ได้แก่

1) กิจกรรมการเรียนรู้การทำงานที่เน้นเรื่องของการทดลองกรรมวิธีต่างๆ ในการผลิตทั้งพืชผักและสัตว์เลี้ยง โดยคำนึงถึงการปรับสมดุลในระบบนิเวศธรรมชาติให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การคำนวณวันเพราะปลูกจากการโคจรของดวงจันทร์ การทำแปลงปลูกจากวัสดุเหลือใช้ การทำน้ำหมักจุลินทรีย์แบบไม่ใช้กากน้ำตาล การปล่อยแพะเลี้ยงในป่ายาง เป็นต้น

2) มีพื้นที่ให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งอาสาสมัครชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเรียนรู้การใช้ชีวิตเป็นชาวฟาร์ม

3) ผลผลิตที่ได้มีการรับสมาชิกเพื่อผูกปิ่นโต โดยสามารถเลือกได้ว่าจะรับผลผลิตชนิดไหนรับในวันใด ปริมาณเท่าไร

4) มีกิจกรรมรวมตัวสมาชิกในฟาร์มทุกๆ วันเสาร์สุดท้ายของเดือน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สนใจด้านอาหารอินทรีย์จากธรรมชาติ โดยกิจกรรมที่จัดจะมีทั้งการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองการใช้ชีวิตต่างๆ ด้วยการฟังพาตนเอง ดนตรีในสวน ทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ ทำสบู่โฮมเมด เป็นต้น

ภาพที่ 4.12 แสดงบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวที่ฟาร์มเฟมฝ้าย ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง

2.1.4) หมู่บ้านดอนมูลพัฒนา คือ แหล่งท่องเที่ยวแปลงผักเกษตรอินทรีย์แบบเกษตรปลอดภัย ด้วยสโลแกน “วิถีเกษตรปลอดภัยใจกลางเมือง”

บ้านดอนมูลพัฒนา ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษเมืองเก่า นาน เป็นที่ราบลุ่ม เกิดจากการงอกของแผ่นดินยื่นออกไปในแหล่งน้ำนาน เกิดมูลขึ้นของแผ่นดิน จึงถูกเรียกว่าบ้านดอนมูล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน มีกลุ่มจักสาน เช่น ไปตอก สานไผ่ขาว เป็นต้น และบริการนักท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมาศึกษา ดูงานจากกลุ่มผักปลอดสารพิษ

อัตลักษณ์ของชุมชน ประกอบด้วย การปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษซึ่งได้รับเครื่องหมายรับรอง Q Grader Certification แสดงความปลอดภัยของอาหารตามมาตรฐานที่ประกาศจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเพณีงานเลี้ยงปู่เจ้าบ้าน งานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ สงเคราะห์แม่น้ำ ประเพณียี่เป็ง พิธีบายศรี(สู่ขวัญ) หัตถกรรม จักสาน กระติบข้าว ไผ่ขาว ไปตอก การทำบายศรีสู่ขวัญ เทียนหอมสมุนไพร อาหารพื้นเมือง แกงแค แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน น้ำใบเตย น้ำขิง น้ำมะตูม น้ำตะไคร้ น้ำกระเจี๊ยบ และขนมอบสถหินอ่อนทั้งหลังสี่เหลี่องอมชมพูศิลปะสุขุขทัย ผสมอยู่ยงของวัดดอนมูล ซึ่งเป็นอุโบสถหลังแรกและหลังเดียวในจังหวัดน่าน พร้อมกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดดอนมูล และจับจ่ายสินค้าเกษตรและของที่ระลึกที่ตลาดชุมชนวัดดอนมูล

ภาพที่ 4.13 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่บ้านดอนมูล ตำบลคูใต้ อำเภอมือง

2.2) Price คือ การกำหนดค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว ดังนี้
 เนื่องจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำเสนอค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวตาม
 โปรแกรมท่องเที่ยว 3 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวแบบประหยัด 2) การท่องเที่ยวตามปกติ
 3) การท่องเที่ยวตามฤดูกาล

2.3) Place คือ ช่องทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมวิถีน่าน ดังนี้
 นักท่องเที่ยวและผู้สนใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมภายในจังหวัดน่าน สามารถ
 เดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง โดยมีช่องทางการติดต่อประสานงานเพื่อสอบถามข้อมูลการ
 ท่องเที่ยว การเดินทาง พาหนะในการท่องเที่ยว และที่พัก ผ่านช่องทางต่อไปนี้ 1) Social Media ของ
 การท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ได้แก่ Website, Facebook, YouTube, Application และ Line
 2) Website ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวจังหวัดน่าน 3) สายด่วนการท่องเที่ยวชมรมท่องเที่ยว
 จังหวัดน่าน 4) หออัตลักษณ์น่าน ศูนย์ประสานงานวิทยาลัยชุมชนน่าน หรือ 5) Agency ได้แก่
 Agoda alliance

2.4) Promotion คือ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมวิถีน่าน ดังนี้

2.4.1) ส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามวิถีน่านของชุมชนทั้ง 4 แห่ง
 ด้วยการให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลที่สำคัญ เช่น ทำบุญขึ้นปีใหม่ สงกรานต์
 เข้าพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น

2.4.2) จัดให้มีการบริการรถรับ-ส่งที่ประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยว

2.4.3) จัดบริการทัวร์จักรยานภายในพื้นที่ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่ม
 ประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่น สามล้อถีบ, Bite night, bite lane, ปั่นชมเมือง
 ช่วงเย็น

2.4.4) ตกแต่งสถานที่สำหรับมุมถ่ายรูปเพื่อเป็นจุด Check in ให้นักท่องเที่ยวสามารถ
 บันทึกความทรงจำ

2.4.5) ออกแบบกิจกรรมเสริมสำหรับงาน Event เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและดึงดูด
 นักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดน่าน เช่น ปั่นจักรยานพิชิตดอย เทศกาลกินเจ ประกวดทำอาหารจากผัก
 เทศกาลกินผัก เป็นต้น

2.4.6) ออกแบบแหล่งท่องเที่ยวแบบ Service Design สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่
 คณะโดยมีการแจ้งล่วงหน้า

2.4.7) นำการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะ Digital Marketing เพื่อสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น Webpage Facebook ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดน่าน หรือ โฆษณาผ่านทาง YouTube เพื่อนำเสนอข้อมูลเป็นภาพและเสียงบรรยาย ในกิจกรรมช่วงเทศกาลต่างๆ ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายอย่างทั่วถึงและสอดคล้องเนื้อหาสาระ และประวัติความเป็นมาของวิถีชีวิตของชาวเมืองน่าน หรือใช้ Agoda Alliance เป็นตัวกลางในการสื่อสารที่ประหยัดค่าใช้จ่ายและทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้เร็วขึ้น หรือใช้ช่องทาง Instagram ในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการกระจายข่าวสารที่รวดเร็วและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย หรือทำ Stickers Line ในลักษณะของ Icon ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียง

4.1.7 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 : เส้นทางท่องเที่ยวในตัวเมืองและใกล้เคียง 1 วัน

 ออกเดินทางจากตัวเมืองน่าน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 5 นาที มุ่งหน้าไปหมู่บ้านดอนมูล ตำบลคูใต้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวแปลงผักเกษตรอินทรีย์แบบเกษตรปลอดภัย ด้วยสโลแกน “วิถีเกษตรปลอดภัยใจกลางเมือง” มีสิ่งที่น่าสนใจคือ

- ชมอุโบสถหินอ่อนทั้งหลังสีเหลืองอมชมพู ศิลปะสุโขทัยผสมอยุธยาของวัดดอนมูล ซึ่งเป็นอุโบสถหลังแรกและหลังเดียวในจังหวัดน่าน

- ศึกษาดูงานพร้อมกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดดอนมูล

- จับจ่ายสินค้าเกษตรและของที่ระลึกที่ตลาดชุมชนวัดดอนมูล

- กินอาหารพื้นเมือง แกงแค แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน น้ำใบเตย น้ำขิง น้ำมะตูม น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียว

- ศึกษาดูงานจากกลุ่มผักปลอดภัยสารพิษ ซึ่งได้รับเครื่องหมายรับรอง Q Grader Certification แสดงความปลอดภัยของอาหารตามมาตรฐานที่ประกาศจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจับจ่ายซื้อผักสดๆ จากสวนกลับไปปรุงอาหาร หรือจะให้กลุ่มแม่บ้านปรุงเมนูอาหารให้รับประทานที่สวนผักเลยก็ได้

 หลังจากนั้น ออกเดินทางจากบ้านดอนมูล ตำบลคูใต้ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 20 นาที มุ่งสู่ฟาร์มเฟมฝ้าย ตำบลไชยสถาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวแปลงผักเกษตรอินทรีย์แบบอแกนิก ด้วยสโลแกน “สมาร์ทฟาร์มของคนรุ่นใหม่ ในวิถีอแกนิก” ดำเนินการโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ไฟแรงที่ผันตัวมาเป็นเกษตรกรที่บ้านเกิด โดยจะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามาเรียนรู้การทำเกษตรกรรมปลูกผักในแปลง ไปจนถึงงานฝีมือ เช่นงานไม้เฟอร์นิเจอร์ที่เจ้าของฟาร์มเป็นคนออกแบบ งานทำสบู่จากผลไม้ และดอกไม้ธรรมชาติที่ปลูกในฟาร์ม รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ นกกระจอกเทศ เป็ด รวมทั้ง วัวสองแม่ลูก (จอห์นและสโนว์) ที่เจ้าของฟาร์มเลี้ยงไว้ เพื่อใช้มูลของวัวแม่ลูกที่เต็มไปด้วยฮอร์โมนที่สุดยอดสำหรับการผลิตปุ๋ยหมักในการเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมลงแปลงเพื่อปลูกผักปลอดภัยสารพิษ พร้อมกับเก็บผักสดๆ จากสวนเพื่อประกอบอาหารรับประทานด้วยกัน

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ฟาร์มเฟมฝ้าย ได้แก่

- กิจกรรมการเรียนรู้การทำงานที่เน้นเรื่องของการทดลองกรรมวิธีต่างๆ ในการผลิตทั้งพืชผักและสัตว์เลี้ยง โดยคำนึงถึงการปรับสมดุลในระบบนิเวศธรรมชาติให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ที่สุด

เท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การคำนวณวันเพราะปลูกจากการโคจรของดวงจันทร์ การทำแปลงปลูกจากวัสดุเหลือใช้ การทำน้ำหมักจุลินทรีย์แบบไม่ใช้กากน้ำตาล การปล่อยแพะเลี้ยงในป่ายาง เป็นต้น

- มีพื้นที่ให้ผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งอาสาสมัครชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเรียนรู้การใช้ชีวิตเป็นชาวฟาร์ม
- ผลผลิตที่ได้มีการรับสมาชิกเพื่อผูกปิ่นโต โดยสามารถเลือกได้ว่า จะรับผลผลิตชนิดไหนรับในวันใด ปริมาณเท่าไร
- มีกิจกรรมรวมตัวสมาชิกในฟาร์มทุกๆ วันเสาร์สุดท้ายของเดือน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สนใจด้านอาหารอินทรีย์จากธรรมชาติ โดยกิจกรรมที่จัดจะมีทั้งการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองการใช้ชีวิตต่างๆ ด้วยการฟังพาตนเอง ดนตรีในสวน ทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ ทำสปาโฮมเมด เป็นต้น

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 : เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สูง 1 วัน 1 คืน

 ออกเดินทางจากตัวเมืองน่าน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง มุ่งหน้าไปฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาแลง เป็นแหล่งท่องเที่ยวฟาร์มเห็ดในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ด้วยสโลแกน “เรียนรู้เมนูเห็ดอร่อย ราคาหลักร้อย วิถีหลักล้าน” มีสิ่งที่น่าสนใจคือ

- กิจกรรมศึกษาดูงานการเพาะเห็ด เพื่อการเรียนรู้และนำไปพัฒนาอาชีพ (ติดต่อล่วงหน้า)
- มีบริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว โดยนำผลิตภัณฑ์การเกษตรมาแปรรูป เมนูที่พลาดไม่ได้คือ พิซซ่าเห็ด แกงเห็ดโบราณ เห็ดชุบแป้งทอด เห็ดฮังการีปิ้ง เห็ดหอมทอดซีอิ๊ว เห็ดออริจิ ผัดกุ้ง ยำสามเห็ด ต้มยำปลาคังใส่เห็ด เป็นต้น
- กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ วังศิลาแลง ที่ได้รับการขนานนามว่า “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว” มีลักษณะเป็นธารน้ำไหลผ่านซอกหิน ฝามีลักษณะเป็นลานกวนน้ำไหลผ่านและกัดเซาะจนเป็นร่องรอยตามการหมุนวนของน้ำ ประกอบด้วยวังน้ำ และโตรกผาเป็นช่วงๆ ระยะทางเดินประมาณ 400 เมตร

 หลังจากนั้น ออกเดินทางจากตำบลวังศิลาแลง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที มุ่งสู่หมู่บ้านมณีพฤกษ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีเกษตรของชุมชน ด้วยสโลแกน “จิบกาแฟบนเขาสูง ผาหิน ดอยงาม สัมผัสวัฒนธรรมเกษตรของชุมชน” กิจกรรมเรียนรู้ที่หมู่บ้านมณีพฤกษ์ ได้แก่

- จิบกาแฟอาราบิก้าเกอชัว ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นนางฟ้าแห่งกาแฟของจังหวัดน่าน ที่มีความแตกต่างของกลิ่นกาแฟที่หอมละมุน รสชาติขมอมเปรี้ยว และมีรสหวานเป็นรสสัมผัสสุดท้าย
- ศึกษาการปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า ตั้งแต่การปลูกแบบออร์แกนิกไม่ใช้สารเคมี วิธีการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป นอกจากนี้เมล็ดกาแฟอาราบิก้าของหมู่บ้านยังได้รับรางวัลที่ 2 จากการประกวดสุดยอดเมล็ดกาแฟอาราบิก้าไทย ในงานมหกรรมพืชสวนโลกฯ เมื่อปี 2555
- การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลัวะ ที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเกษตร และเพิ่งจะเปิดให้การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในหมู่บ้าน วัฒนธรรมดั้งเดิมของที่นี่จึงถือว่าสมบูรณ์แบบ ไม่มีการปรุงแต่งใดๆ เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเสน่ห์ของหมู่บ้านนี้อย่างแท้จริง เช่น ชมการแสดงเป่าแคนม้ง การสาธิตปักผ้าลายม้ง และการตีมีด เป็นต้น
- ศึกษาดูงานการปลูกข้าวไร่ กะหล่ำปลี ไม้ผลเมืองหนาว เช่น ท้อ สาลี่ และพลัม

- เทียวชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ชมดอกชมพูภูคา ต้นเสี้ยวดอกขาว น้ำค้างแข็ง (แม่คะนึ่ง) ถ้ำผาผึ้ง น้ำตก จุดชมวิว ชมทะเลหมอก (ดอยผาผึ้ง) เป็นต้น
- พักค้างคืนที่หมู่บ้านมณีพฤกษ์ท่ามกลางธรรมชาติ กางเต็นท์/บ้านพัก/รีสอร์ท

4.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องสภาพการณ์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน โดยการศึกษาแบบผสมผสานทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการใช้แบบสอบถาม โดยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

4.2.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

1. การศึกษาสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านเบื้องต้น พบว่า น่านมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นหลักมีการระบุด่วนทางการตลาดที่ชัดเจน แต่ในระยะหลังกระแสการท่องเที่ยวของน่านเริ่มลดลง และในขณะเดียวกันจากการศึกษาด้านทรัพยากรของจังหวัดน่าน พบว่า น่านยังมีความโดดเด่นในเรื่องของการเกษตร ที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรได้ดี ซึ่งชาวเมืองน่านร้อยละ 65 ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 6,867 ล้านบาทต่อปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดใน ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและสนับสนุนยกระดับการพัฒนาสังคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสุขภาพ และสนับสนุนยกระดับการพัฒนาสังคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแผนพัฒนาห้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท (สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงได้รับความสนใจมากขึ้น จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ เทพกร ณ สงขลา(2554) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยนั้น เกิดจากเกษตรกรประสบปัญหาราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวน ปริมาณผลผลิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพดินฟ้าอากาศและต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ทั้งเครื่องจักรและสารเคมีที่ส่งผลให้ทรัพยากรเกษตรเสื่อมโทรม เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงหาวิธีเพิ่มช่องทางการตลาดให้แก่สินค้าเกษตร โดยการผนวกการเกษตรและการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ภายใต้โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีการส่งเสริมให้เดินทางเข้าไปเที่ยวชมพื้นที่ทางการเกษตร เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรและการพักผ่อนหย่อนใจ ที่มีเป้าหมายให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากรายได้ภาคเกษตรและเป็นการอนุรักษ์พื้นที่การเกษตรของประเทศไทยให้คงอยู่ต่อไป และจังหวัดน่านเดิมก็มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ได้แก่ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านมณีพุกข์ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านสันเจริญ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเรือง โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลศิลาเพชร เป็นต้น แต่ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยแล้ว น่านยังไม่มีมีความโดดเด่นมาก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจ ขาดองค์ความรู้และศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้ง ความพร้อมและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และตัวเกษตรกรยังมีความ

เป็นเอกลักษณ์ของคนน่านสูงไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเท่าที่ควรจะเป็น และยังสอดคล้องกับลักษณะวิถีชีวิตของคนน่านอยู่ที่เรียกกันว่า “ น่าน เนิบๆๆ ” (ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย สงบ ช้าๆไม่ชอบการแข่งขัน) ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของน่านจึงเป็นสิ่งที่ทำทายนมากสำหรับคนเมืองน่านที่จะเกิดความยั่งยืนคงต้องอาศัยระยะเวลายาวนานพอสมควร

2. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิชาน่าน

ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิชาน่านมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างภาพประทับใจต่อสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆและนำไปสู่มาตรฐานและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยวจริง ที่สอดคล้องกับประสบการณ์จริงมีความสำคัญมากเพราะจะนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ โดยผลวิจัยพบว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิชาน่าน อยู่ในระดับความคาดหวังมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านคุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ คุณค่าด้านองค์ความรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญา ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเรื่องของ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นธรรมชาติ การมีระบบป้องกันความปลอดภัย ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเพื่อช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตรร่วมกัน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน องค์ความรู้ทางการเกษตรที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นองค์ความรู้ที่หาชมได้ยาก แปลกใหม่ และความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่นำมาสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณค่าหรือมูลค่าสูงขึ้น การสร้างงานและรายได้ให้แก่คนในชุมชน เส้นทางเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริการเสริมเพื่อเพิ่มความสะดวก การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการต้อนรับนักท่องเที่ยวและมีัคคุเทศก์หรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกร ความหลากหลายและความโดดเด่นของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เทคนิคการให้บริการด้านความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าในแต่ละองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านที่นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังมากที่สุดและอยากได้สัมผัสและอยากเข้าไปท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิชาน่าน จึงสรุปได้ว่าปัจจัยเหล่านี้สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและใช้ในการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ อินทร์ชญาณ์ เอกธรวัดน์ (2559) ที่ได้บอกว่า ความคาดหวัง หมายถึง ทศนคติที่เกี่ยวกับความปรารถนาหรือความต้องการที่เฉพาะเจาะจง และนักท่องเที่ยวจะประเมินผลของการซื้อ โดยมีพื้นฐานจากสิ่งที่คุณคาดหวังว่าจะได้รับความต้องการคือสิ่งที่ถูกฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์และ Christopher, Sandra, and Barbara 1996.(อ้างถึงใน อินทร์ชญาณ์ เอกธรวัดน์ (2559) ได้ศึกษาพบว่าประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวและบริการคือ 1) ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวและบริการจะมีความผันแปรในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อผู้ให้บริการแต่ละรายในอุตสาหกรรมเดียวกันยังมีความแตกต่างกัน เช่น นักท่องเที่ยวจะคาดหวังว่าจะไม่มีการบริการอาหารในเที่ยวบินระยะสั้นในประเทศ แต่นักท่องเที่ยวจะคาดหวังว่าจะต้องมีบริการอาหารในการบริการของเที่ยวบินระหว่างประเทศ เป็นต้น 2) ความคาดหวังของ

นักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวจะมีความผันแปรในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่น ผู้โดยสารรถไฟในประเทศ Greece อาจยอมรับได้หากรถไฟมาสายกว่าเวลาที่กำหนดหลายชั่วโมง แต่ในประเทศ Switzerland จะวัดเวลาที่รถไฟมาสายกว่าเวลาที่กำหนดเป็นวินาที 3) ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวจะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์จากการรับบริการจาก ผู้ให้บริการรายต่างๆ ซึ่งแข่งขันกันในตลาดเดียวกัน หรือจากผู้ให้บริการในตลาดที่มีความเกี่ยวข้องกันในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการมาก่อน (เช่น การใช้บริการจาก Agency, Argoda) แต่ในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่เคยมีประสบการณ์ต่อการบริการที่มีความเกี่ยวข้องมาก่อน นักท่องเที่ยวจะเปรียบเทียบจากความคาดหวังก่อนซื้อ ซึ่งจะเกิดจากปัจจัยด้านต่าง ๆ เช่น การบอกปากต่อปาก การโฆษณา หรือการนำเสนอของผู้ให้บริการ

3. การรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

จากผลการศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน การรับรู้และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยผลวิจัยพบว่าการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ องค์ประกอบที่ 2 คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรมภูมิปัญญา องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร องค์ประกอบที่ 4 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และองค์ประกอบที่ 5 ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งการรับรู้ของนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็นหลายปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบ 5 ด้าน และในประเด็นรายละเอียดที่สำคัญ ที่นักท่องเที่ยวมีการรับรู้มาก หมายถึงว่า คือ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว และความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับแหล่งท่องเที่ยวภายนอก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ทราบถึงการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน สามารถนำมาวิเคราะห์และพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านให้มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุชา จันท์เอม (2544) ได้กล่าวว่า การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการที่บุคคลเข้าติดต่อกับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น บุคคล สัตว์ สิ่งของ และปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ ล้วนจัดเป็นสิ่งเร้าทั้งสิ้น และบุคคลจะรับรู้โดยใช้อวัยวะสัมผัส (Sense Organ) ที่มีอยู่ ได้แก่ หู ตา ปาก จมูก ผิวหนัง เป็นต้น โดยการรับรู้จะต้องมีการตีความหมายจากการสัมผัส หรือต้องมีการใส่ความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในการสัมผัสนั้นด้วย ดังนั้นควรให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้หรือได้สัมผัสแต่ในสิ่งที่ดึงดูดใจเกิดความประทับใจเมื่อได้มาสัมผัสหรือท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดน่าน

4. เพื่อศึกษาศักยภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน

จากการศึกษาศักยภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดน่าน พบว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้พัฒนาจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้ โดยการศึกษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้เริ่มจากศึกษาศักยภาพของการจัดการกลุ่มคน เพื่อการบริหารจัดการและบริการท่องเที่ยว และกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวตามแผนงานของหน่วยงาน แต่เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ขาดการติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ไม่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากขาดการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่อง อาจเป็นโครงการศึกษาดูงานของกลุ่มนักท่องเที่ยวเท่านั้น จึงทำให้ความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยความสำคัญอยู่ที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ควรได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการโดยให้ความสำคัญร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนผู้ประกอบการในชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะทำให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนได้เสีย จำเป็นต้องหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้สามารถเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ นอกจากเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วไปแล้ว ให้การมาท่องเที่ยว น่านของนักท่องเที่ยวได้ค้นหาประสบการณ์แปลกใหม่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย เพื่อการบริโภคและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเป้าหมายเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของผู้คนในการบริหารจัดการและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นแหล่งรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรปกติ เป็นการสนับสนุนทางอ้อมให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ตอบสนองความต้องการของการบริโภคอาหารปลอดภัย และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีน่าน วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเกษตร

จากผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 พื้นที่เป้าหมาย พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ ต๋อวงศ์ อยู่ยอดและวินัย อาจคงหาญ (2554) ที่ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีลักษณะที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเที่ยวชมสวน ที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก มีการจัดการโดยอาศัยหลักการอนุรักษ์ มุ่งผลทางด้านการพัฒนาการเกษตร การพักผ่อน การศึกษาวัฒนธรรม และการรักษาสภาพแวดล้อม และให้พิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและข้อกำหนดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พร้อมองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ จะต้องเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงหรือประสบผลสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่งทางการเกษตร เป็นสถานที่ที่มีความพร้อมจะบริการ หรือจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าชมได้ มีวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ นำชมสถานที่และบริการด้านความสะดวกปลอดภัยแก่ นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวควรจะต้องรู้ถึงข้อควรปฏิบัติ และข้อควรระวัง และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อให้สถานที่นั้นมีสภาพแวดล้อมที่ดี นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและประสบการณ์ตามที่ตั้งใจไว้ นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีสิ่งจำเป็นพร้อมบริการแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ มีพื้นที่จอดรถ แจ้งบริการที่จอดรถให้ชัดเจน มีการจัดเส้นทางนำชมในพื้นที่ มีพื้นที่เรือนเพาะชำ โรงคัดแยก และบรรจุผลิตผลทางการเกษตร เพื่อให้นักท่องเที่ยวชมได้สะดวก มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้ต่อนักท่องเที่ยว มีวิทยากรบรรยาย มีเอกสารเผยแพร่ จัดพื้นที่จำหน่ายผลิตผลทั้งสดและแปรรูป มีบริการบรรจุภัณฑ์พร้อมป้ายบอกราคาชัดเจน การรับบริการท่องเที่ยว กำหนดวันเวลา พร้อมการจองล่วงหน้า แจ้งราคาดัดจำ วิธีการชำระเงิน แจ้งวันเวลาเปิดและปิด ค่าบริการเข้าชมและบริการอื่นๆให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน มีห้องสุขาสะอาด บริการ มีการจัดการขยะ และการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดี หากมีบริการเสริมบริการอาหาร เครื่องดื่ม ควรแจ้งรายการและค่าบริการให้ชัดเจน ความพร้อมการบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่รวมอยู่ด้วย

ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเสวนาวิจัย การสนทนากลุ่มย่อย(Focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth interview) ของผู้มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างต้น ได้นำสรุปเป็นแนวทางเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ นอกจากการกำหนดตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่านแต่เดิม

การกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนโครงการน่าน-ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยคุณยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวถึงโครงการ Creative Tourism District@Nan ว่า “ วิถีที่เต็มไปด้วยเสน่ห์และนำไปสัมผัสของน่าน รวมไปถึงการเมืองค์ประกอบในแต่ละมิติอย่างครบถ้วน ทั้งด้าน Physical, Emotional และ Spiritual ประกอบกับความหลากหลายของชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้แต่ละชุมชน ในแต่ละพื้นที่ ที่มีเอกลักษณ์ทั้งเรื่องศิลปวัฒนธรรม งานหัตถศิลป์ งานฝีมือที่โดดเด่นแตกต่างกัน ทำให้เมืองน่านยังมีความน่าสนใจ และเหมาะสมที่จะเป็นเมืองต้นแบบในโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative Tourism District” โครงการนี้ยังได้รับความร่วมมือจากชาวน่านในหลาย ๆ ภาคส่วนทั้งจังหวัด รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขา อาทิ การท่องเที่ยว การสร้างแบรนด์ การตลาด การวิจัย และการออกแบบประสบการณ์ลูกค้า เพื่อลงพื้นที่จริง พร้อมพูดคุยหารือเกี่ยวกับการวางแผนในการพัฒนาโครงการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความสำคัญในการให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน และยังสามารถรักษาความเป็นตัวตนที่แท้จริงตามวิถีแบบชาวน่านให้ยังคงอยู่ ก่อนจะผลักดันให้เกิดเป็นโครงการแรกจากแคมเปญ Creative Tourism District : เติมเต็มคุณค่าประสบการณ์ใหม่ให้ชีวิต ด้วยการสร้างแบรนด์จังหวัดน่าน ภายใต้แนวคิด “น่าน...ยิ่งเที่ยว ยิ่งสนุก ยิ่งผูกพัน” ออกมาแนะนำสู่สาธารณชนได้สำเร็จ

ทั้งนี้ คุณจุลเกียรติ สินชัยเกียรติ CEO บริษัท บารามาซี จำกัด ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ในการสร้างแบรนด์ให้องค์กร และ คุณพรณวิลาส ชัยเขาวรัตน์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท ชิกเนเจอร์ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรม เพื่อตอบสนองไลฟ์สไตล์กลุ่มลูกค้าองค์กร ตัวแทนจากผู้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการ ได้ร่วมกันให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และเบื้องหลัง

การทำงานในโครงการ Creative Tourism District@Nan ซึ่งมีโจทย์สำคัญอยู่ที่การสร้างให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ขณะที่นักท่องเที่ยวมาแล้วจะต้องได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่และประทับใจ จนเกิดเป็น “ความผูกพัน” ไม่ว่าจะเป็นความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวด้วยกันเองจากการได้รับความสุข และประสบการณ์ที่ติดกลับไปหรือแม้แต่คนในชุมชนด้วยกันเองที่เกิดความร่วมแรงร่วมใจและความสามัคคีกันมากขึ้น

“สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการไม่ได้เน้นแค่จำนวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่จำนวนมากๆ เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสื่อสารไปถึงคนที่ใช่ คนที่มองหาประสบการณ์แปลกใหม่จากการท่องเที่ยว โดยได้นำสิ่งต่างๆ ที่น่ามี มาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ บริการหรือสร้างสรรค์ เป็นเส้นทางในการท่องเที่ยวให้ตอบโจทย์และช่วยเติมเต็มประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวที่ต่างจากการไปเที่ยวแบบเดิมๆ ทัวไป ตามแนวคิดเชิงเที่ยว ยิ่งสนุก ยิ่งผูกพัน”

วิถีความเป็นน่านนำไปสู่การสร้าง Destination Branding ภายใต้ “แบรนด์จังหวัดน่าน” โดยมีเป้าหมายคือ ต้องการให้คนข้างนอกมองเห็นในคุณค่าของความเป็นน่านในมุมมองต่างๆ ที่อาจยังไม่เคยเห็น ทำให้เกิดความน่าสนใจและต้องการเข้ามาค้นหาด้วยตัวเอง จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของทีมพัฒนาโครงการ Creative Tourism District ตั้งแต่การสัมภาษณ์คนในพื้นที่ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ เอกชน หรือคนในชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเคยมาเที่ยวที่จังหวัดน่านมาก่อนหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้จับคู่ (Matching) กับสิ่งที่น่าควรนำเสนอ พร้อมทั้งการพัฒนาหุ้นส่วนทางธุรกิจ (Co-Creation Workshop) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การท่องเที่ยวและบริการ และสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ สินค้าใหม่ๆ เพิ่มศักยภาพและโอกาสในการทำตลาดและการขายที่หลากหลายเพิ่มรายได้ของคนในชุมชนทำให้พึ่งพาตัวเองได้และเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แม้ว่าทางโครงการหรือภาครัฐจะไม่ได้เข้ามาสนับสนุนต่อก็ยังขับเคลื่อนสิ่งต่างๆ เหล่านี้ต่อไปได้ด้วยตัวเอง

เมื่อน่านจึงเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว(Destination) ที่สามารถตอบโจทย์การท่องเที่ยวได้เกือบทุกรูปแบบ แม้ภาพลักษณ์จะดูว่าเป็นเมืองที่ค่อนข้างเนิบช้า(Slow Life) แต่ก็มีกิจกรรมที่สามารถตอบโจทย์นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบเรื่องความตื่นเต้นและการผจญภัย รวมทั้งยังมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ที่ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมองหาประสบการณ์อย่างไร ก็สามารถมาเที่ยวที่น่านได้ โดยเฉพาะ 6 กลุ่มหลัก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) คือ 1)Experience Explorer หรือ Unseen Seeker นักท่องเที่ยวที่ชอบท่องเที่ยวเพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้ตัวเองและมองหาที่เที่ยวแบบ Unseen เพื่อหาความตื่นเต้นจากสถานที่ใหม่ และเป็นผู้บุกเบิกสถานที่สวยงามก่อนคนอื่น 2). Story Consumer นักท่องเที่ยวที่นิยมเสพเรื่องราวจากการท่องเที่ยว หรือแสวงหาความรู้ทางประวัติศาสตร์และที่มาของสิ่งรอบตัว 3)Physical Challenger กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้แสวงหาความท้าทายให้ชีวิตและ ชอบทดสอบความแข็งแกร่งของร่างกาย 4) Chaos Escaper นักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาความสงบ และต้องการหนีจากความวุ่นวาย ความตึงเครียดและภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน 5) Cultural Exchanger กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ชื่นชอบในการเรียนรู้วัฒนธรรมในที่ต่างๆที่ตนไปเยือน 6) Better than Never นักท่องเที่ยวที่ชอบไปเยือนในที่ที่ไม่เคยไปและพยายามแสวงหาที่เที่ยวใหม่ๆ อยู่เสมอและสร้างความผูกพันผ่าน 8 คุณค่า จัดหมวดหมู่ตามผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามคุณค่าที่จะส่งมอบให้กับ

นักท่องเที่ยว 8 กลุ่ม คือ 1) Handcraft เน้นทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการต่อยอดไอเดียสร้างสรรค์ เช่น ฝึกทอผ้าที่บ้านชาวหลวง เรียนปั้นหม้อดินที่บ่อสวก ทำเครื่องเงินหรือสบูจากโกโก้ ที่อำเภอปัว 2) Agricultural สำหรับผู้ที่ชอบเที่ยวแบบเกษตร เพื่อหาความหมายของชีวิตและความสุขที่ยั่งยืน โดยการไปพักโฮมสเตย์กลางท้องนา หรือร่วมทำนากับชาวบ้านได้ที่ นาชาวศิลาเพชร 3) Adventure ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวที่ชอบความตื่นเต้น รักการผจญภัย ชอบพิชิตความท้าทายและเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งการเดินป่าล่ากาแพกเอเซีย ที่มีวิวทิวทัศน์อันสวยงาม จากยอดเขาที่บ้าน มณีพฤกษ์ หรือล่องแก่งน้ำว้า ที่บ้านน้ำมวบ 4) Nature การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ สำหรับผู้ชอบความบริสุทธิ์และสวยงามแบบธรรมชาติ เพื่อหาความสงบและหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในเมือง จากธรรมชาติอันสวยงาม โดยเฉพาะที่ขุนสถาน ดอยผาผึ้ง และอีกมากมาย 5) Slow life สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการปลดปล่อยเวลากับบรรยากาศรอบตัว ดื่มด่ำกับมนต์เสน่ห์วิถีบ้าน และชาร์จพลังให้กับชีวิต ด้วยการนั่งจิบกาแฟที่เมืองน่าน หรือขี่จักรยานชมวิวสองข้างทางที่เวียงสา 6) Foodies สำหรับนักท่องเที่ยวสายกิน ทั้งอาหารพื้นถิ่นที่อร่อยตามวิถีบ้าน พร้อมได้ลองทำจริงด้วยตนเองสำหรับผู้ชอบการเรียนรู้ อาทิ การทำข้าวหลามที่ศิลาเพชร หรือลงนาจับปูทำน้ำปูที่บ้านน้ำมวบ เป็นต้น 7) Story สำหรับกลุ่มคนที่รักการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ รวมถึงการเที่ยวให้ซึ่งถึงรากของอารยธรรม ผ่านโสมงและวัดต่างๆ รวมถึงการทำตุ๊ก แกะสลักพระ หรือเขียนตัวเมือง เป็นการจำลองกิจกรรมของชาวน่านในสมัยก่อน 8) Local life สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกิจกรรมความวุ่นวายในเมือง มาลองดำเนินและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบชาวท้องถิ่น อาทิ ดูชีวิตของชาวบ้านสองฝั่งริมน้ำ โดยการล่องเรือสายน้ำน่านที่เวียงสา ซึ่งเป็นคุณค่าเฉพาะตัวตามแบบชาวน่านเท่านั้น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงเป็นความท้าทายสำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ที่เน้นการท่องเที่ยวในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ คือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม กำหนดยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาและสนับสนุนการยกระดับการพัฒนาสังคม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและสุขภาพ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และกำหนดแนวทางการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในรูปแบบการค้นหาประสบการณ์ในรูปแบบใหม่จากการท่องเที่ยวได้ทั้ง 6 กลุ่มและรูปแบบการสร้างความรู้ความผูกพันกับนักท่องเที่ยวได้ทั้ง 8 กลุ่มคุณค่า ซึ่งจะทำให้การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถพัฒนาได้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและดำเนินการได้ตามศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว อีกทั้งการพัฒนาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว

5 สภาพปัจจุบันด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีบ้านแบบบูรณาการ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันด้านการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีบ้านได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ การนำการท่องเที่ยวไปเชื่อมโยงระหว่างวิถีเกษตรกรรมและวัฒนธรรมชุมชนตามแบบฉบับของคนน่านในพื้นที่เป้าหมายสำคัญทั้ง 4 แห่ง ที่ต้องบูรณาการรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านมณีพฤกษ์ ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ ฟาร์มเพิ่มฝ้าย และกลุ่มเกษตรกรบ้านดอนมูล ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องมุ่งความสนใจและตระหนักถึงแนวคิด

“น่าน...วิถีเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว” หรือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมวิถีน่าน (Agro-Tourism with Nan Lifestyle) เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาและการบริหารจัดการในทุกๆ ด้านทำให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวมิติใหม่ที่กระจายรายได้เข้าไปในจังหวัดน่านอย่างแท้จริง นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาจากสังคมเมืองมีโอกาสได้มาสัมผัสกับสังคมเกษตรกรรมทั้ง 4 แห่งในจังหวัดน่านที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป สิ่งที่ได้รับคือการพักผ่อนหย่อนใจที่สร้างความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กับการได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ใกล้ชิดธรรมชาติที่สงบและเรียบง่าย ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแผนใหม่หรือเกษตรกรรมทางเลือกที่ปลอดภัยและมีขณะเดียวกันชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานที่พักแรมในหมู่บ้านเกษตรกรรมหรือโฮมสเตย์ รวมถึงมีความพยายามด้านบริหารจัดการให้เหมาะสมตามบริบทพื้นที่ที่สอดคล้องกับความเป็นจังหวัดน่าน ข้อค้นพบจากการวิจัยมีทิศทางเดียวกันกับผลงานวิจัยของราณี อิศัยกุล และวรรณมา ศิลปอาษา (2558) เรื่องการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน ที่พบว่าตลาดที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนคือ กลุ่มคนที่มีความสนใจในการเรียนรู้วิถีและวัฒนธรรมท้องถิ่น สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งมีแนวโน้มเติบโตขึ้น ส่วนการศึกษาความต้องการด้านความรู้และทักษะของชุมชนและผู้ประกอบการในการพัฒนาการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่าแนวทางการพัฒนาตลาดมีลักษณะตามกรอบคำว่า SPECIAL ซึ่งมาจากตัวย่อและความหมายที่เกี่ยวข้อง S: Segment, P: Sense of place, E: Experience, C: Communication, I: Information Technology, A: Access, L: Linkage โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทางคือ การตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับชุมชน และการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับบริษัทนำเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามที่ Paresh V. Joshi & Milind B. Bhujbal (2012) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในฟาร์มเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ บันทึกร การศึกษาหรือเพื่อความสนุกสนานกิจกรรมเชิงเกษตรในฟาร์ม โรงบ่มไวน์ ปศุสัตว์ กับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือกิจกรรมอื่นๆ ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความน่าสนใจ

6. ความสามารถทางการตลาดและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านแบบบูรณาการ

ผลการวิจัยด้านความสามารถทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านได้ข้อค้นพบสำคัญคือ เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่านเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรแต่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการทางการตลาดท่องเที่ยวและการจัดการพื้นที่เพื่อใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามวิถีคนน่าน จึงสะท้อนถึงการขาดแนวทางการจัดการที่ดีด้านข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดน่านต้องค้นหาข้อมูลด้วยตนเองทั้งเรื่องแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร เส้นทางเดินทาง ส่งผลให้รูปแบบของการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวในลักษณะศึกษาดูงาน โดยไม่ได้มีการแวะเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวด้านเกษตรกรรมเลย ทั้งๆ ที่พื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมเชิงเกษตรตามวิถีคนน่าน ดังที่ผลการศึกษาของ ศรีสมรัก อินทจันทร์ยง และคณะ (2557) เรื่อง การศึกษาโซ่อุปทานและตัวแบบข้อมูลในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้พบว่าปัญหาที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมักประสบในการบริหารจัดการโซ่อุปทาน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบ่งได้เป็น 3 ด้านคือ ปัญหาด้านการจัดการข้อมูลข่าวสารและความรู้ ปัญหาจากลักษณะการทำงานในบริบทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และปัญหาการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีคณะผู้วิจัยเป็นตัวกลางชี้้นำในการขับเคลื่อนผ่านวิธีการการเสวนากลุ่มย่อย (focus group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การอบรมให้ความรู้ และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะและร่วมมือกันค้นหาแนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีล้านนาในลักษณะที่บูรณาการร่วมกันระหว่างเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงส่งผลให้ ชุมชนเกษตรกรรมได้รับองค์ความรู้สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดน่าน และเกิดเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงการค้าเนินกิจกรรมร่วมกันในลักษณะห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมภายในจังหวัดน่านทั้งในส่วนของกิจกรรมหลัก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง ดังนี้ 1) กิจกรรมหลัก - เครือข่ายที่ร่วมมือกันด้านบริการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมในการท่องเที่ยวที่พัก และร้านอาหาร ระหว่างชุมชนเกษตรกรรมของพื้นที่ 4 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านมณีพฤกษ์-ฟาร์มเห็ด บ้านหัวน้ำ-ฟาร์มเพมฝ้าย-และกลุ่มเกษตรกรบ้านดอนมูล 2) กิจกรรมสนับสนุน - เครือข่ายที่ร่วมมือกันเพื่อสร้างรายได้จากการให้บริการขนส่งนักท่องเที่ยวเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ 3) กิจกรรมเกี่ยวเนื่อง - เครือข่ายที่ร่วมมือกันเพื่อสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรจากไร่สวนผสมที่หลากหลาย สวนผลไม้ สวนสมุนไพร ซึ่ง Tapper และ Font (2004) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่านอกจากเรื่องที่พัก การเดินทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้วยังประกอบไปด้วยองค์ประกอบอื่นๆ ที่สนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วย เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หน่วยงานรับผิดชอบด้านสาธารณสุขโรค หรือแม้แต่โครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่อาจมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเองก่อนที่จะถึงนักท่องเที่ยว

7. แนวทางการพัฒนาการตลาดและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีล้านนาแบบบูรณาการ มีดังนี้

ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาการตลาดและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีล้านนาแบบบูรณาการที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาการตลาดได้ตั้งแต่เรื่องการกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Positioning) ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีล้านนาที่น่าสนใจว่าเป็นจุด สัมผัส “แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ตามวิถีชุมชนแบบฉบับคนน่าน” และได้ข้อสรุปเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดและห่วงโซ่อุปทานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีล้านนาแบบบูรณาการ ที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน Product คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมวิถีล้านนาทั้ง 4 แห่ง ที่ใช้ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีเกษตรของชุมชนในจังหวัดน่านมากกำหนดเป็นจุดขายที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้ 2) ด้าน Price คือ การกำหนดค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวตามโปรแกรมท่องเที่ยว 3 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวแบบประหยัด 2) การท่องเที่ยวตามปกติ 3) การท่องเที่ยวตามฤดูกาล เกี่ยวกับเรื่องนี้ Piboonrungrroj and Disney (2009) ได้กล่าวถึงเรื่องการบริหารจัดการอุปสงค์การท่องเที่ยวต้องอาศัยความรู้อย่างมากเพราะเป็นบริการที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้เหมือนสินค้าทั่วไป อีกทั้งยังมี

ลักษณะเป็นช่วงเทศกาลที่ส่งผลให้อุปสงค์มีความผันผวนสูง จึงควรนำการจัดการด้านอุปสงค์ (Demand-Side Management) มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain Management – TSCM) จะทำให้ได้ผลเป็นอย่างดี **3) ด้าน Place** คือ ช่องทางที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดน่านทั้ง 4 แห่ง โดยมีช่องทางการติดต่อประสานงาน เพื่อสอบถามข้อมูลการท่องเที่ยว การเดินทาง พาหนะในการท่องเที่ยว และที่พัก ผ่านช่องทาง Social Media ของการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ได้แก่ WebSite, Facebook, You Tube, Application และ Line หรือช่องทาง WebSite ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวจังหวัดน่าน หรือช่องทางสายด่วนการท่องเที่ยวชมรมท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ช่องทางหออัตลักษณ์น่าน ศูนย์ประสานงานวิทยาลัยชุมชนน่าน หรือช่องทาง Agency ได้แก่ Agoda ซึ่ง Zhang, Song และ Huang (2009) เคยระบุถึง ความสำคัญของการบริหารจัดการ ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวว่า สิ่งที่สำคัญในการสร้างความสอดคล้องและทำให้เกิดประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร ที่ไหลเวียนในระบบได้อย่างเต็มที่มีนั้น จำเป็นต้องมีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ และ **4) ด้าน Promotion** คือ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่าน ให้มีความสำคัญต่อการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีน่านของชุมชนทั้ง 4 แห่ง ด้วยการให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลที่สำคัญ การจัดให้มีการบริการรถรับ-ส่งที่ประหยัดค่าใช้จ่าย สำหรับนักท่องเที่ยว การจัดบริการทัวร์จักรยาน ภายในพื้นที่ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยว การตกแต่งสถานที่สำหรับมุมถ่ายรูปเพื่อเป็นจุด Check in ให้นักท่องเที่ยวสามารถบันทึกความทรงจำ การออกแบบกิจกรรมเสริมสำหรับงาน Event เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยว เข้ามาในจังหวัดน่าน การออกแบบแหล่งท่องเที่ยวแบบ Service Design สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะโดยมีการแจ้งล่วงหน้า และที่สำคัญมากที่สุดคือ นำการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) มาใช้เป็นเครื่องมือจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะ Digital Marketing เพื่อสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายอย่างทั่วถึงและเป็นตัวกลางในการสื่อสารที่ประหยัดค่าใช้จ่ายและสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสภาพเศรษฐกิจ ทำให้มีการคำนึงถึง ความคุ้มค่าในการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่เพื่อ ดึงความสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการเลือกจุดหมายปลายทางมากขึ้น นักท่องเที่ยว จึงกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แต่ขณะเดียวกันศักยภาพของชุมชนเอง ก็ต้องสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของ โซ่อุปทานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความแตกต่างจาก โซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอื่นเนื่องจากการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นภาคการผลิต หรือภาคบริการอย่างชัดเจน แต่เป็นการผสมผสานผลิตภัณฑ์ระหว่างสินค้ากับบริการ จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความซับซ้อนมาก โซ่อุปทานการท่องเที่ยว จึงประกอบด้วยผู้ผลิตและผู้ให้บริการที่แตกต่างหลายอย่าง และมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างมาก (March and Wilkinson, 2009)

